

नमो तस्मै भगवतो अरहतो सम्भासम्बुद्धस्य

धम्मदय

—[नेपाल भाषाया लय्-पौ]—

श्रीघः देगः

वर्ष ११

पूर्णसंख्या १२६

तछला

बुद्ध सम्बत् २५०२

नेपाल सम्बत् १०७८

छगू अङ्कया १=)

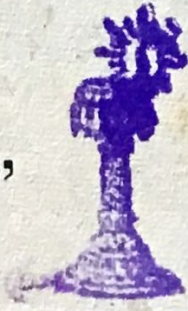
दच्छिया चन्दा ३)४१,

“भासये जोतये धम्मं”

सम्पादक—

भिक्षु महानाम “कोविद”

चवसापाता

१०७०

सहायक-सम्पादक—

फणीन्द्ररत्न वज्राचार्य

वर्ष ११

कलकत्ता

ज्येष्ठ वि० सं० २०१५

जून ई० सं० १९५८

अंक ८

बुद्ध-वचनानुसृत

भिक्षु ! गुम्ह श्रमण वा ब्राह्मणं ‘ध्व दुःख खः’ धका बांलाक मथू ‘ध्व दुःख तंकेगु लँ खः’ धका मस्यू, व जन्म बीगु संस्कारे लाना च्वनी, बुरा ज्वीगु संस्कारे लाना च्वनी, मृत्यु ज्वीगु संस्कारे लाना च्वनी, शोक-परिदेव-दुःख दौर्मनस्य, उपायास बीगु संस्कारे लाना च्वनी । थथे च्वँच्वं वं मेमेगु नं संस्कार मुंकइ । उकिं व जाति-प्रपाते दुनी, जरा-प्रपाते दुनी, मरण-प्रपाते दुनी, शोकादि-प्रपाते कसी । व जाति, जरा मरण, शोकं मुक्त जुइ मखु । दुःखं मुक्त जुइ मखु ।

भिक्षु ! गुम्ह श्रमण वा ब्राह्मणं ‘ध्व दुःख खः’ धका बांलाक थू, ‘ध्व दुःख तंकेगु लँ खः’ धका स्यू व जन्म बीगु, बुरा ज्वीगु, मृत्यु ज्वीगु आदि संस्कारे लाइ मखु । थथे संस्कारे मलासे वं हानं नं संस्कार मुंकइ मखु । अतः व जाति-प्रपाते दुनी मखु, थथे हे जरा, मरण शोकादि प्रपाते दुनी मखु । व जाति, जरा, मरण शोकं मुक्त जुइ । दुःखं मुक्त जुइ ।

— संयुक्त निकाय

वैशाख पूर्णिमा सन्देश

[२५०२ दँ क्यंगु बुद्धजयन्तीया उपलक्षे धर्मोदय सभापाखें प्रसारित जूगु]

बन्धुपिं,

श्व मीगु सुअवसर खः कि २५०२ दँ क्यंगु वैशाख पूर्णिमाया महोत्सव माने यायगु सौभाग्य मीत प्राप्त जुल। थौंया हे दिने नेपालया पश्चिम तराई खण्डे लुम्बिनी उम्हाने वसपोल सम्यक् सम्बुद्ध शाक्यमुनिया जन्म जुल। थनिं २५३७ दँ न्हापा श्व हे स्वांया पुन्हीखुनु वसपोल बुद्धं, सम्यक सम्बोधि लाना विज्यात।

पुनश्च थनिं २५०२ दँ न्ह्यो थौंया हे वैशाख पुन्हीया दिने वसपोल बुद्ध परिनिर्वाण जुया विज्यात। उकिं थौंया श्व दिन तसकं महत्त्व पूर्णगु व स्वंगू सुयोग चूलागु दिन खः। श्व हे कारणं याना २५०० वर्ष लिपा थौंतक नं श्व दिनया नवीनता न्हापा गथे अथे हे ल्यना च्वन। अक्क श्वयासिनं अप्पो श्वया आवश्यकता व महत्ता प्रतिदिन, प्रतिमास, व प्रतिवर्ष उत्तरोत्तर बढे जुजुं वनाच्चन। बुद्ध धर्म दर्शन-प्रधान धर्म खः अथवा

संक्षेपं धाय्बले आचार संबन्धी धर्म संहिता व जीवनया सुव्यवस्थित मार्ग खः। उकिं श्व बुद्ध धर्म विद्वद्बर्ग व सर्वसाधारण जनयात आपालं आपा प्रभावित यायां वयाच्चन। बुद्ध धर्मया रचना वस्तुतः हेतुवादे आधारित जू। वैज्ञानिक

परीक्षणे त्यके ज्वीमफुगु विषययात बुद्ध धर्म गबले स्वीकार मया। बुद्ध धर्मया श्व हे हेतुवादया सान्निध्यं याना हे वर्तमान युगया विद्वज्जनपिनि नुगःयात नं थुकिं त्याके फुगु खः।

मानव जीवनया विभिन्न क्षेत्रे प्रतिपादन जूगु बुद्धया उपादेयतायात कया धाय् धाल धासा थुकिं मीत योग्य मार्ग निर्देशन याना न्हाके यंकुगु दु।

भगवान बुद्ध

वसपोल संसारया सर्वप्रथम प्रजातन्त्रवादी व समाजवादी खः। वसपोलया बुद्ध धर्म सम्बन्धी धारणा व संस्थापन प्रजातान्त्रिक आदर्श आधारित जू। वसपोलया नियम पद्धति समाजवादी खः छाय् धासा वसपोलया संघे गुगुं वस्तुनं व्यक्तिगत धयागु मदु, दक्कफुकं वस्तुसंघयागु खः।

धम्मपदया दकले न्हापांगु श्लोके हे वसपोलं मनोविज्ञानया आदर्श न्ह्यथना विज्याइ—मनूया सुख दुःख सम्पूर्णतः थःगु हे मनया स्वस्थताय् निर्धारित जुइ।

मनूया जीवने मानसिक पवित्रता व सरलता दय्माः। वसपोलं धया विज्यात मन सदा पवित्र, स्वतन्त्र व सरल ज्वीमाः। बुद्ध धर्म व संघया शरण वनेगुलिं कनी कि प्रज्ञा, सदाचार व संगठन आदर्श मानव समाजया स्वंगू प्रधान अंग खः।

दर्शनया भाषां वसपोलं धया विज्यात—
 तृष्णाया निर्मूल विनाश मयात धासा मनू जन्म
 मरणया चक्रे चाहिला चवने माली। उकिं धव
 तृष्णायात क्षीण यायूगु व बोधिज्ञान प्राप्त यायूगु
 मनूया कर्तव्य खः। धव बोधिज्ञान प्राप्त यायूगु
 वसपोलं भीगु न्होने प्यंगू आर्य सत्य तथा विज्यात।
 व खः—दुःख दुःखयात मदय्का छे ज्यू, दुःख
 वेदनायुक्त खः, व निर्वाण चा बोधिज्ञान प्राप्त यायू-
 फु। धव प्यंगू आर्य सत्य सम्यक् अवबोध यायू-
 गुया अतिरिक्त वसपोलं आर्य अष्टांगिक मार्ग नं
 भीगु न्होने तथा विज्यात। तदनन्तर जीवनया
 मार्ग निर्देशक रूपे मध्यम मार्गया लंपु क्यना
 विज्यात; निगुलिं अतिवादयात तोता मध्यम मार्गया
 अनुसरण यायूगुली हे वसपोलं विशेष जोड बिया
 विज्यात।

थुखतं बुद्धं मनूयात मागु न्ह्यागु चीज नं बिया
 विज्यात परन्तु वसपोलं धया विज्यात बुद्धं ला लं
 सम्म क्यनावी, प्रयत्न थःथःपिसं हे यायू माः।
 गुह्यस्यां थुकी ध्यान तइ व धवया अनुशरण याइ वं
 मारयात त्याकइ। हानं स्वतन्त्र विचार यायूगुली
 वसपोल थपसकं निष्पक्षपाती कि सुं धर्मसंस्थापक
 व विचारकं नं थुलि उदारता क्यने फइमखु। वस-
 पोलं मिसा व मिजं निखलःसित नं समानताया
 दृष्टि स्वया विज्यात। उकिं हे वसपोलं अमानवीय
 जाति प्रथाया घोर विरोध याना विज्यागु खः।
 वसपोलं धया नं विज्यागु दु जातं याना वरहू
 चण्डाल वा थीमत्योह ज्वीगु मखु वरहू व चण्डाल
 धयागु थःथःगु कर्म अर्थात ज्यां याना हे जक

ज्वीगु खः।

बुद्ध विश्वया भ्रातृत्व, शान्ति व मैत्रीया प्रतीक-
 स्वरूप दना विज्यात। महात्मा बुद्धया करुणा
 मानव जाती जक सीमित मजू कि विश्वया यावत
 सत्वप्राणीयाके नं वसपोलया उलि हे करुणा लाना
 च्वंगु दु।

थौंया धव २० सौं शताब्दी गबले कि राजनैतिक
 क्षेत्रे युद्धया सुपांय न्यना च्वन, मनुखं मनूयात
 विश्वास याय मफया च्वन, एटम बमया प्रयोग
 यायूगु तक नं तातुना च्वन, विश्वयुद्धया सम्भावना
 न्ह्या वया च्वन, थुजाबले भगवान बुद्धया सन्देश
 अर्थात करुणा, शान्ति, विश्व भ्रातृत्व व मैत्रीया
 सन्देश व सदुपदेशया आपालं आवश्यकता दु।
 अतः धव वैशाख पूर्णिमा शान्ति समृद्धि व प्रगतिया
 अधिक शक्तिशाली दिन खः। थौंया धव दिन
 अहिंसा व मैत्री दिवस खः। एतदर्थ धव त्रिविध
 पवित्र वैशाख पूर्णिमाखुनु मानव जातिया हित व
 सुखया लागी तत्पर जुया विज्याह्य भगवान बुद्धया
 पूजा सत्कार यायूगु प्रत्येक मानवया कर्तव्य खः।

समयया धाराय लाना बुद्ध धर्म विभिन्न दार्श-
 निक भाव धाराय विभक्त जूसां प्रत्येक भावधाराया
 मूल उदेश्य छगू हे खः। नेपालया प्रधान बौद्ध
 संस्था धर्मोदय सभां भगवान बुद्धया पूजा सत्कार
 याइ व बुद्ध, धर्म व संघया शरणे वनी। एवं संसा-
 रया सकल भाजु मयजुपिके भगवान बुद्धया
 सन्देशया अनुसरण यायूत सविनय याचना याइ।

सकल सत्वप्राणीया जीवन शान्ति, समृद्धि व
 सुखं हने दयूमा !

—:❁:०:❁:—

बुद्ध व बुद्ध धर्म

श्रामणेरे सुदर्शन

जीवनया रहस्य व वया अप्रियस्थिति मुक्ति प्राप्त यायेगु निति याःगु मानव-इच्छां हे भौतिकवाद व आध्यात्मिकवाद-यात जन्म बिल । थुकिया संतुलनात्मक विकाशे भगवान बुद्धं गुगु न्हूगु दृष्टिकोण ईसवीया खुगुगु शताब्दि न्हापा कया बिज्यात व मानव इतिहासे अविस्मरणीय खः । भगवान बुद्धया समये नं नानाप्रकारया दर्शनत प्रचलित जुया च्वंगु खः । पालीवाङ्मयया 'दीघनिकाय' ग्रन्थे थुकिया विशद विवेचन याना तःगु दु । थन प्रश्न पिहाँ वइ कि अले अयसा छु भगवान बुद्धं नं थःगु ङ्गू सम्प्रदाय दयेका बिज्यागु ला ? थुकिया लिसः भीसं त्वमसें नं सकारात्मक रूपे बी मज्जू, कारण भगवान बुद्धथे असाम्प्रदायिक भावनाया अथवा मान-वीय तत्व प्रधानम्ह सं धर्म-पुरुष इतिहासं खंगु महु । खः, कालान्तरे बुद्धया विचारयात अथवा वसपोलया देनयात वस-पोलया अनुचरतयेसं ङ्गू सम्प्रदायया रूप बिल अले बिस्तार बिस्तारं वसपोल नं ङ्गू सम्प्रदायया प्रवर्तक एवं प्रचारक थे खने दत ।

दर्शन ङ्गू संसारयात स्वयेत दृष्टिकोण खःसा धर्म प्राणी मात्रे दइगु गुण खः । अतः न्हापांगुयात सिद्धान्त वा ज्ञान, लिपायागुयात व्यवहार वा कर्म धाये फु । ज्ञानया स्थान बौद्ध वाङ्मये प्रज्ञां काइ अले धर्मया स्थान शील व समाधि । लोहित ब्राम्हणयात भगवान बुद्धं शील, समाधि व प्रज्ञायात हे थःगु धर्म धका धया बिज्यागु दु । संयम व ज्ञानया उच्चतम आदर्शयात व्यक्त याइगु यदि गुगुं शब्द दुगु जूसा शायद बुद्धं 'धर्म' शब्दया प्रयोग याना बिज्याइगु मखु जुइ । थौंकन्हे भीसं 'धर्म' शब्दयात गुगु अर्थे प्रयोग याना च्वना व हे अर्थे वसपोलं उकिया प्रयोग याना बिज्यागु खने महु । धात्थे ला पाली साहित्ये धर्म व पापया अपेक्षा कुशल व अकुशलयात प्रायः प्रयोग याना बिज्यागु खने दु । कुशल धर्मया तात्पर्य धर्म, अकुशल धर्मया तात्पर्य पाप खः । थःगु व मेपिनिगु भि

जुइगु ज्या कुशल धर्म, अले भि मजुइगु ज्या अकुशल धर्म खः । हिंसा; खुँज्या, व्यभिचार गुकियात कायिक दुष्कर्म धाइ; असत्य भाषण, द्वेष-उत्पादक भाषण, कटु वचन, व्यर्थगु संभाषण गुकियात वाचिक दुष्कर्म धाइ; लोभ क्रोध व मिथ्या-दृष्टि गुकियात मानसिक दुष्कर्म धाइ, थव फुक्क प्रकारया अकुशल व मभि ज्यां मुक्त जुइगु हे बुद्ध-धर्मया प्रेरणा खः । गबले भीके थुजागु दुष्कर्म दइ मखु, भीपिं सदगुणी जुइ, अबले तक स्वतः भीसं अज्ञानवश परोक्षरूपं आमन्त्रित याना च्वनागु कष्ट व पीडां भीत मुक्ति प्राप्त जुइ । थव ज्ञानयात अष्टांगिक मार्गया शब्दे सम्यक दृष्टि धायेमः ।

संयमया इतिहास भगवान बुद्धया जन्मसिबे प्राचीन खः । तर बुद्धया संयमयागु उपदेश अपेक्षाकृत रूपे मेमेपि धर्मपुरुषपिनिगु संयमया उपदेश सिबे अपो मनोवैज्ञानिक तत्वे निर्भर जु । भीगु शारीरिक व वाचिक कर्म मानसिक कर्मया हे सक्रिय स्वरूप व प्रयोग खः । उकिं बुद्धं न्हाबले अनुत्पन्न अकुशल विचार अनुत्पन्नया निति उत्पन्न अकुशल विचार संयम व प्रहाणया निति, अनुत्पन्न कुशल उत्पन्नया निति; उत्पन्न कुशल संरक्षण व सुसंवृद्धिया निति जोर बिया बिज्याइ । मेगु शब्दे धाये धाःसा मानसिक विशुद्धताथ् विपु-लता हयेगु निति भगवान बुद्धं जोर बिया बिज्याइ । गुगु ज्या नैतिक ध्येयवादया प्रतिष्ठा पोषक जुइ मखु व कुशल कर्म जुइ फइ मखु ।

तथागतं गय् व्यक्तिगत रूपे तृष्णाया दुष्परिणामं बचे जुइगु उपदेश बिया बिज्यात अय हे सामाजिक अव्यवस्था व्यवस्थित यायेगु निति भीत निर्देश याना बिज्यागु दु । उकिं बुद्धयात तात्कालीन सामाजिक व धार्मिक विषमता इटे यायेगु वा अन्धविश्वास खण्डन यायेगु करं वयन । बुद्धया थव हे प्रयत्नयात थौं सत्यताया साक्षी बिया आपालं विद्वानपिसं

(ल्यंगु १८१ पेजे)

महापरिनिर्वाण

श्री परमानन्द

[वैशाख पुन्ही खुनु रेडियो नेपालं प्रसारित जूगु । -- सं०]

चयू देँ नं क्यन गौतमया वयू
प्यपुं वल गुगु धाये मफु ल्वे
कुशीनगरया दुर्भाग्य मखा
अथवा लुम्बिनिया खः ध्व सरा ।
हिरण्यवति नदी न्हि न्हि ख्वेका
मल्लपिनिगु सौन्दर्यमयीगु—
शाल वने सो भिक्कां दंका
गौतम च्वंच्वन अन्तिम शय्यायू ।

ग्वीं ग्वीं न्यीका भसुका ब्वेका
श्रमणत ख्वैच्वन विरहं त्येका
वनीम्ह वनीन पनीम्ह सु दु आ
जनम मरणया थुगु ह्यू घःचा ।
प्राण-चिकं जब पवीवं मतया
अधिकार छु दे च्यायूगु इताया
अध्य हे जुल अन गौतमया नं
म्हाना च्वनेगु अधिकार फुना ।

उगु घडि जुल अन व्याकुलताया
कोलाहलमय पूर्णगु राज
ख्वोपिं ख्वैच्वन धैर्य पयना नं
मूच्छां कःपिं मूच्छायू हे तुं ।
छुं क्षण तकला गौतमया नं
वायूगु गथे जक धैर्ये नं जुल
वना च्वना आ उगु लँपुसं जि
गनं जि हाक्नं वयू म्वाल लिहाँ ।

लेखक

वियोग हरे स्व गुलि जक कातुगु
गथे पयने फइ अशील मनुखं
माया जालं बः बः त्वपुया
गयूजक ध्वी कै अल्पगु ज्ञानं ।
उगु क्षण जुल अन गौतमयात
महाभिनिष्क्रमण बले थें तुं
गुलिखे कंभा चीका वयू धुन
अक्क तक नं कंभा तंगु मखु ।

मफु मफु बुद्धं थुखे स्वयाळि
सःतल थः प्रिय आनन्दैत
“आनन्द छु खः ध्वीके मफु जि
बुद्ध जुया नं थुगु छिमिगु पहः ।

थौं ला वल जिगु सुखया दिन भं
जनम जनमया फुक पाप फुना
थज्यागु हर्ष न्हिलेगु समये
गुगु आपद मुंका विरह क्यना ।

संसारे दुगु वस्तु फुकं नं
स्यनीगु हे खः, नश्वर हे खः
व्वीपि सीमाः, वोपि वन्यमाः
पनीम्ह सु दु गो ध्व समययात ।
वृद्धत्व व रोगं क्य् ष्वीका
दीन हीनतां स्वाय् स्वाय् च्वीका
पला पतिक नं कालं लीका
छु सुख हरे थन मायां चीकां ।

मधया ला जि न्हापां छिमित
फुक प्रिय वस्तु ज्वी न्है नाश
नियम जनमया वियोग हे खः
योपि नापं बाय्माः खास ।
धाय मागु फुक धाय् धुं थें च्वं
रहस्यमयी खँ मदु छुं हे नं
भिक्षुपि मने शंका दःसा
याकन हे न्योँ छुं समय दनि ।”

भिक्षुत सकलें मौन खनालि
तथागतं केवल थुलि धाल—
“गबलें तय्मदु भूल जुया नं
जिमि उपदेशक आ मन्त धका
गुगु उपदेशत न्यन खः छिमिसं
वयात छिमिसं थःगु लँ भापि
छन्दु मखु छन्दु गय् लक्ष्ये मध्यनी
लँपु जक गबलें तोते मदु न्है ।”

थुलि धाय्वं हिल ल्वे गौतमया
प्राण भंगलं थः पपू छुत
हर्ष ला अथवा विष्मादं
थरर छको ला भूकम्प जुल ।
अबले हे वल हाकु सुपाय् अन
जोड तोड नं वल वाफय् नं
डगमग जुल सो मध्य समुद्रे
धर्मराजया जीवन - नांचा ।

अले तथागत वन संसारं
वियोग गाथा हे जक लयंका
बुद्ध व धर्म व संघयात नं
सदां वन्दना अति याय् ल्वेका ।

ईश्वर गणित व विज्ञान

श्री जगतबहादुर जोशी, तानसेन

छु ईश्वर, गणित व विज्ञानया पारस्परिक सम्बन्ध दु
ला ? गुलिसिनं दु धाइ—गुलिसिनं मरु धाइ। ईश्वर,
गणित व विज्ञानया पारस्परिक सम्बन्धया विषये व्यक्त जुया
च्वंगु विभिन्न विचार संक्षिप्त रूपं चर्चा यायगु प्रस्तुत लेखया
अभिप्राय खः।

ईश्वरया प्रश्न विवादपूर्ण प्रश्न जूगुलि हे भगवान बुद्धं
ईश्वर दु अथवा मरु धका निश्चित रूपं धया बिमज्या।
तर मनूतयू सुख दुःखया कारणनाप ईश्वरया छुं सम्बन्ध मरु
धका भगवान बुद्धं धया बिज्यागु दु। अतः ईश्वर दु हे
दुसा व क्कम्ह अशक्त निजीव दर्शक थें संसारया गतिविधि
खया च्वंझ जक। व सर्वशक्तिमान् मखु। मनूया सुख
दुःखया कारणे बौद्धतयू दृष्टी ईश्वरं सिन्का छुपुहे थुखे उखे
चीके मफु।

दर्शनवेत्ता स्पिनोजा (Spinoza) गणित नाप सम्बन्ध
क्यना ईश्वरया अवस्थाया विषये थथे धागु दु, त्रिभुज दयवं
स्वंगु कोण जुइहे माः। स्वंगु कोण जुइवं निगू समकोण
जुइहे माः। गुगु हे अवस्थायू नं ईश्वरं थव नियम परिवर्तन यायू
मफु। संसारे ईश्वरया अस्तित्व दःसा नं प्राकृतिक नियमे वं थः
योथें यायू मफु।

गुलिसिनं धाइ ईश्वरया मेगु नां परमात्मा खः। परम+
आत्मा थव निगू शब्दं परमात्मा जुल। संसारे दक
जीवयाके आत्मा दु। व नं परमात्माया क्कगू अंश खः।
अंके दक्के तःधंगु अक्क नौ थें सर्वव्याप्त आत्मा परमात्मा
खः। न्हागु हे अक्क नं ९ नं गुणा यात धासा गुणनफल
अक्कया योग प्रत्येक अवस्थायू ९ हे जू वनी। उदाहरणया
लागी १२३×९=११०७ थन १+१+०+७=९ हे जुल।
इकाइ, दहाई, सैकड़ा, हजार निसैं...अरब...खरब...पराध

ईश्वर...

असंख्य संख्यायात ९ नं गुणा यायबले गुणनफलया संख्या-
यात इकाइ अक्क मवोतले योग याना च्वनेबले योग ९ हे
वइथें जीवात्मा नं एकात्मा अर्थात् ईश्वर प्राप्तिया लागी
प्रयत्न यायमाः। फुकं जीवात्मायात योग अथवा साधना
द्वारा एकात्मा यायमाः। व योग याइम्हसित योगी धाइ।
योगया नं विभिन्न अवस्था दु—विभिन्न अवस्थाया योगिक
क्रिया विभिन्न नियमे नियन्त्रित जुया च्वनी। व नियम
थ्वीकेगुयात ज्ञान धाइ। थ्वीका काम्हसित ज्ञानी धाइ।

थुगु दृष्टि स्वत धासा ईश्वर क्कगू विशेष अवस्थायू आधा-
रित जूगु वस्तु जुल। आत्मा क्कगू वस्तु जुल। थव हे
आत्मा क्कगू विशेष अवस्थायू वना जक परम जू वनी अर्थात्
परमात्मा जू वनी। व अभिन्न अलख-निरञ्जन तत्त्वयात
वेदान्तं ब्रह्म धका संज्ञा बिया तःगु दु। प्रत्येक जीवात्माया
आश्रय ब्रह्म जूगुलि जीवात्मा निराश्रय जुल, अतः जीवात्माया
परम लक्ष्य ब्रह्मत्वया आश्रयया लँपु मालेगु खः। लँपु
नाप लायू मफुतले जीवात्मा दुःखया भव चक्रे चाहिला हे
च्वनी वेदान्तया थव सिद्धान्तयात बीज गणितया थजागु
समीकरणया प्रश्नं स्पष्ट याइ।

$$x^2 + 2x = 6$$

थव सवाल समस्त ब्रह्माण्डया समस्या थें जुल। थुकिया
मुख्य आधार x जुल। x छु खः? म्ह सीकेगु गथे?
अर्थात् x या मूल्य छु जुइ? x या व्यक्त रूप छु जुइ?
थव अलख निरञ्जनयात गथे सीके फइ?

संसारे गथि दसैंनि फ्यनेगु उपाय नं दइ, समस्या दसैंनि
समाधान नं दइ। समाधानया उपाय हे वैज्ञानिक देन जुल
अथवा वैज्ञानिकतयू खोजया विषय जुल। थुकथं विज्ञान
नाप थुकिया घनिष्ठ सम्बन्ध जू वइ। आः भीसं उपरोक्त

प्रश्नया समाधानया नियम क्वको स्वे—

$x^2 + 2x = 6$ थव प्रथम अवस्था जुल

अथवा $x^2 + 2x + 1 = 6 + 1$ थव द्वितीय अवस्था जुल

अथवा $(x+1)^2 = 7 = (2)^2$ थव तृतीय अवस्था जुल

अथवा $x+1=2$ थव चौथा अवस्था जुल

अथवा $x=2-1$ थव पञ्चम अवस्था जुल

अथवा $x=2$ थव अन्तिम मागु अवस्था जुल ।

प्रश्नया उपरोक्त विधि अथवानं प्रत्येक अवस्थायात समान क्यंथे फुकं जीवात्मा समान जुल । प्रत्येक अवस्था भिन्न भिन्न जू थें परिस्कृत संस्कार व नियमया अनुसार जीवात्माया अवस्थान पापा वनी । अन्तिम परिस्कृत अवस्था थ्यनिबले x या रहस्य प्रकट जू थें ब्रह्मया रहस्य नं बोध जुया वइ ।

दर्शनवेत्ता डेकार्टस (Descartes) मेगु हे दृष्टि स्वल । वयागु दृष्टि मनु व मेगु जीवात्मा भिन्न हे तत्व जुल अलेजा धा नं धाल “All animals are complicated machines automata—but man is different since he has a soul.” अर्थात् समस्त प्राणी जटिलगु यन्त्र खः—स्वयंचालित यन्त्र खः तर मनु सर्वथा भिन्न खः ज्ञायधासा वयाके आत्मा दु । उपरोक्त प्रश्नया पञ्चम अवस्था $x=2-1$ यात मनु या अवस्था कासा मेपिं फुक प्राणीया अवस्थायात प्रथम वा द्वितीय अवस्था काल । डेकार्टस थें जाम्ह ईश्वरवादी नं मनु अन्य प्राणीयात भिन्न दृष्टि स्वल ।

वयकःया ईश्वर व संसार प्रति विचार पाखेनं क्वको दृष्टि-पात याय् । वयकःया दृष्टि संसारे दुगु प्रत्येक वस्तुया कारण दु तर ईश्वरया कारण मरु ज्ञाय् धासा व फुकं कारणया कारण जुल । विन्दु, रेखा, त्रिभुज, चतुर्भुज तथा वृत्त थपिं फुकं Axioms अर्थात् स्वयंसिद्ध खः । थुकिया कारण मरु—दु धयागु प्रमाण नं मरु । संसारे त्रिभुजाकार वस्तु जक दु त्रिभुज धयागु वस्तु हे मरु । वृत्ताकार वस्तु जक दु वृत्त धयागु वस्तु मरु । तर फुकं रेखा गणितया ब्रह्माण्ड थव फुकं वस्तुयात Axioms मानेयाना हे सञ्चालित जुया

चवन । रेखा गणितया ब्रह्माण्डे न्हूगु न्हूगु Theorem या सृष्टि जुयावं चवन व उकिया समाधान नं पिहाँ वयावं चवन । उपरोक्त स्वयं सिद्धगु वस्तुयात माने मयासा न Theorem हे दइ न समाधान हे दइ । अथे हे ईश्वर धयागु नं स्वयंसिद्ध (Axiom) खः । थवया प्रमाण मरु कारण मरु तर थुकी हे थव ब्रह्माण्ड आधारित खः—संसारया सृष्टि खः अले सृष्टिया मुले होगु समस्या खः ।

तर उर्दूया प्रसिद्ध कवि गालिबं थुकिया विपरीत विचार थुकथं व्यक्त याना दिल—

“जब खुदा था तो कुछ न था

कुछ न होता तो खुदा होता ।”

डेकार्टस गालिब जूसा थःगु विचार थुकथं व्यक्त याइगु हे खइ ।

जब खुदा है तो सब कुछ है

खुदा न होता तो कुछ न होता ।”

गालिबया दृष्टि थव दुनिया थव प्रपञ्च ईश्वरया प्रकृतिया विरुद्ध खः । खिमिलाबले तिमिला मरु थें क्वगु दःसा मेगु दइ मखु । मनूया स्वभाव हे दुनियाया प्रपञ्च, माया, त्वापु यागु ज्वी धुंकल । क्षणिक सुख क्षणिक दुःख दुसां नं मनु थव अवस्थाय चवनेगु अभ्यस्त ज्वी धुंकल । संसारे दुगु माया, प्रपञ्चया रेखाङ्कित चित्रयात हुया ईश्वरया अस्तित्व कायम थायगु मनुतय् यइ मखु । ज्ञाय् धासा गालिबया दृष्टि ईश्वर दुसा माया, प्रपञ्च दइ मखु माया प्रपञ्च दुसा ईश्वर दइ मखु । थुकथं ईश्वरया मूल्य आंके याना गालिबं सामाजिक समस्याया समाधान समाजे बूमह मनूया लहाते हे तया थकल ।

हानं यूनानी दार्शनिक एपिक्यूरसया (Epicurus) दर्शनया मुख्य लक्ष्य—“संसारे ईश्वरया सहायता मदक हे प्रत्येक वस्तुया निर्माण ज्वी न व घटना घटित ज्वी धयागु क्यनेगु खः” धका रोमया कवि ल्युक्रेससं (Lucretius) नं धागु दु ।

भारतीय दर्शन नापं दाना सोसा एपिक्यूरसया सिद्धान्त व चारवाकया सिद्धान्त क्वगु हे दनं पिहाँ वोगु

निता वस्तु थै खने दइ । ईश्वरवादी दार्शनिकत नाप थमि
सैद्धांतिकरूपं हिंसा प्रतिहिंसा युगं युगं निसै चले हे जुया
चवन । थुकिया करीब निदो दँ लिपा बोम्ह साहित्यकार
मैक्सिमगोर्की (Maxim Gorky) स्पष्ट धया दिल :—
“For me there are no ideas beyond man; for
me man and only man is the miracle worker
and future master of forces of nature”
अर्थात् जिगु लागी मनु बाहेक मेगु छुं हे विचार मवो; जिगु
निमित्त मनु केवल मनु हे जक अलौकिक कार्यकर्ता खः, एवं
प्रकृतिया शक्तिया भावी स्वामी खः ।

मनूतयत प्रकृति पपू मब्यू तर मनुखं ब्वया क्यन; मनु
लखे वंसा दुनि तर वं सागर महासागर तरे जुया क्यन ।
थुकथं प्रकृतियात कृत्यला मनु वया स्वामी जुया चवन ।
मनूया प्रतिभा, कार्यकुशलता व परिश्रमं याना हे थौं मनुखं
स्पुटनिक, एकस्प्लोरर, वेजार्ड थजागु उपग्रह ब्वेका क्यने
फत । ईश्वर दु व मदु धयागु प्रश्न हे व्यर्थ खः क्हाय धासा
व मो ल्याखे दहे दःसां गुप्त व अशक्त जुल । अले जा गोर्की
जिं मनूत व मनूतयगु चमत्कारिक कार्यकुशलतायात जक म्ह
स्यू थुकिया अप्पो जिं (ईश्वर धयागु) छुं मस्यू धया दिल ।

गुलिसिनं धाइ मनुखं समाजयात मागु न्हून्हूगु वस्तुया
निर्माण यानावं चवन । थव मनूया स्वभाव हे खः । मनुखं
समाजे ईश्वरया नं आवश्यक्ता संझे जुया ईश्वर निर्माण यात ।
ईश्वर धयागु कल्पना ईश्वर धयागु भावना बीम्ह मनु हे खः
ईश्वर मखु । अतः ईश्वर मनु व संसारया सृष्टि याइम्ह मखु
किन्तु व स्वयं हे मनूया आविष्कार खः । भौतिकवाद व
निरीश्वरवादया लँपुइ चाहिला च्वंपिन्त मचात हेके थै चाकु
फेका ईश्वरवादया लँपुइ हया ईश्वरया अनिवार्यता क्यनेगु थव
नं छगू तर्क जुल ।

८० वर्ष तक थव संसारया चहल-पहल स्वया काय
भ्वाय फुकं परिवारयात माया व प्यारया छत्रछायां बिया
सन्तोषया सासः हाना आ अले थौं कन्हे थव संसार तोतिम्ह
बूझायात मेगु संसारया कल्पना—ईश्वरया सान्त्वना तःधंगु हे

ईश्वर...]

वस्तु जू वन । अतः थव भःभः धागु संसार पुलिवं मृत्यु-
लोकया ख्यंगु सागरया सीमाना बुद्धि मरु धासा नं विगत
वैभव व आनन्दया स्मृतिं पूगु नुगःया लागी ईश्वर ‘पेन बाम’
हे सिद्ध जू वनी । अतः मनुखं मेगु संसार व ईश्वरया सृष्टि
याना हे क्यने माल थुकियाना मानव समाजया तःधंगु अभाव
पूर्ति जुल ।

गणितया जक मखु विज्ञानया नं समाजनाप घनिष्ठ
सम्बन्ध दु । ईश्वर, गणित व विज्ञान समाजया बगीचाय
हःगु स्वां खः । समाज नं प्राकृतिक नियमया कोखे जन्म
कया तःगु वस्तु जुल । अतः समाज नं प्राकृतिक नियमे
नियन्त्रित जुल । प्रकृतिया प्रवाह नापनापं समाज न्होने
न्होने वनेमाः । प्रकृतिया नियमया प्रवाहयात ल्यूने ध्वाय
मफु तर तप्यंक यंकेगु व चाहीका यंकेगु जक मनूया ल्हाते
दु । थव प्रवाहयात हे न्हूगु लँपु बीगु विज्ञानया ज्या जुल ।
यंत्रया निर्माण, यंत्रया सञ्चालन तथा समाजया सञ्चालन
वैज्ञानिक नियमया अन्तर्गत हे जुइमाः । सृष्टिया सञ्चालन
व जीवया शारीरिक क्रियाया सञ्चालन यन्त्रवत् खने दुगुलि हे
डेकार्टसं (Descartes) “All animals are complicated
machines” अर्थात् समस्त प्राणी जटिलगु यन्त्र खः धका
धया दिल । थव हे खँयात रबर्ट ओवेनं (Robert Owen)
नं भन स्पष्ट याना धया दिल, “यन्त्रया पुर्जा सफा, शुद्ध व
मिले जूसा यन्त्र बांलाक चले जुइ—फोहर, पुलां व मिले
मजूसा यन्त्रं ज्या बीमखु धयागु आतकया अनुभवं म्नीत
स्यनि । अथे हे जीवधारी यन्त्र नं खः । पुलांगु, ज्या
मबीगु अङ्गया थासे न्हूगु मिले जूगु अङ्ग तय मफइ धयागु
शंका हे काय्म्वा । मनूया ध्यान थुखेपाखे अम्ह विशेषरूपं
आकर्षित जूसा मनूयात अमर जीवन बिया गुलि जक आश्चर्य-
जनक ज्या याना क्यने फइ...”

विज्ञाननाप प्राणीया घनिष्ठ सम्बन्ध दु धयागु थव
चिकिचाधंगु उदाहरणं हे क्यनि । रबर्ट ओवेनया
ध्यान मानव शरीर रचना व क्रियाधिके जक आक-
र्षित जूगु मखु वय्कःया दृष्टि समस्त ब्रह्माण्ड हे यन्त्रवत्

सञ्चालित जुया च्वन । यन्त्रया चालक थजाम्ह ईश्वरयाके नं क्कम्ह व्यावहारिक अर्थ शास्त्रीयाके थें जीव व प्राणी या निक्सारी व पैठारीया ल्या दु; क्कगु नियमित कार्यक्रम दु । आवश्यकताया अनुसार ईश्वरं थःगु यन्त्रया गति थकायू व क्ककायगु बराबर याना हे च्वन । क्कम्ह न्यां दोलं दो खें थ्वकी तर फुकं खें न्या जुइ मखु । क्कफो स्वाने असंख्य पुसा दइ तर फुकं पुसा ब्वी मखु । ब्रह्माण्डया यन्त्र चालकया थ्व हे ल्याज्या जुल । थुकिया अनुसार हे सृष्टि व विनाश-या संघर्ष चले जुया च्वन । सृष्टिया नसा नसा संघर्ष हे सञ्चालित जुया च्वन ।

ईश्वरवादी Molthke नं थःगु क्कगू पती च्वया दीगु दु “म्हगसे जक अनन्त निर्विघ्न शान्ति दइ (थ्व संघर्षरत संसारे) व म्हगस नं बांलागु म्हगस मखु । युद्ध धयागु वस्तु जा ईश्वरया संसार सृष्टि विधानया क्कगू अनिवार्य अङ्ग खः । युद्धं याना हे वयाके दुगु शौर्य, परा-क्रम, त्याग, धैर्य, साहस आदि सदगुण प्रकट जू वइ ।(थुलिजक मखु) युद्ध धयागु वस्तु मरुसा संसारयात भौतिकवादं घुतुक हे घुका छ्वे धुंकल जुइ ।” द्वितीय विश्व युद्धया परिणाम—हिरोशिमा व नागाशाकीया बीभत्स दृश्य—रूस व अमेरिकायाके दुगु अणु व उद्जन बम तथा दूरगामी क्षेप्यास्त्र आदिया तृतीय विश्वयुद्धया संकेत आदिं याना हे थौं मनूतयू दृष्टि गौतम बुद्ध व महात्मा गांधीजुया प्रेम, सदभावना, अहिंसापाखे आकर्षित जुजुं वन ।

समाजया विभिन्न अवस्थायू संघर्षया विभिन्न रूप खना व द्वन्द्वया अनिवार्यता क्यना सोरेल (Sorel) नं धया दिल, “इङ्गलाल नं वर्तमान समाजया अवस्थायू उत्पत्ति जूगु क्कगू विशेष प्रकारया युद्ध हे खः । वर्ग संघर्षया लागीं सर्वहारा वर्गया सर्वश्रेष्ठ व उपयोगी अस्त्र खः.....(थुलिजक मखु धातये धायगु खःसा).....प्राचीनकाले मनूतयत युद्धं हे बरबर युगं मुक्त यात ।” समाजया प्रगतियात थकाइपि वैज्ञानिक-तय प्राकृतिक द्वन्द्वया प्रति थ्व दृष्टि जुल । ईश्वरवादी व निरीश्वरवादीतयू बिचे बाया च्वंगु गायात स्वायूगु थ्व

क्कगु ताफू जुल अर्थात् थ्व निगू पाटीया बिचे संभौतायागु भूमि जुल ।

ईश्वरवादीतयूसं सा, खिचा, ताहा, सिमा, ल्वहँ, तुफि, फयू, मि, सूर्य, चन्द्र आदि फुकसितं द्यो धाल अले सकसियां ध्यान आकर्षित याना निरीश्वरवादी एपिक्यूरसं (Epicurus) धया दिल—“... The important thing is to understand that the sun is not a god but is simply a collection of atoms.....” अर्थात् थ्वीकेमागु खँ खः कि सूर्य द्यो मखु परन्तु केवलपरमाणुया संकलन सम्म खः । संसारया प्रत्येक वस्तु अणु परमाणुं हे निर्माण जूगु खः । थ्व विना छुं हे वस्तु निर्माण जुइ मखु । वेकःया परमाणुया सिद्धान्त अपूर्ण दुर्बल सानं आंशिक सत्य खः धका थौंकन्हेसिया वैज्ञानिकनसैं क्यने धुंकल । “संस्कृति, कला, साहित्यया जन्म संघर्ष विना जुइ फइ मखु । थःगु प्राकृतिक स्वभावया विरुद्ध संघर्ष याना जक मनुखं कला, नृत्य, संगीत आदी दक्षता प्राप्त यागु खः । ईश्वरं सृजना यासां व सृष्टि जुया च्वंगु वस्तुयात बांलाका—उकिया महत्त्व वृद्धि याइम्ह मनू हे खः” धका कीटसं (Keats) धया दीगु दु । गुँइनं स्वां हइ तर व हे स्वांयात कल्मी याना मनुखं गुलिजक बांलाकी थ्व भावं नं थ्व हे क्यनि कि ईश्वर क्कगू मुख्य आधार जूसा नं भनूया महत्त्व नं वयासिनं म्ह मजु ।

थुकथं ईश्वरयासिनं विज्ञानया ल्हा द्योने लावन । भवखायू व्वइगु; वा वइगु, हैजा तःकै वइगु; फयू वइगु ईश्वरं याना मखु । सूर्य ईश्वर मखु धयागु मनुखं थुइका कायवं मनूया ज्ञान पिपासा भन् जक वृद्धि जुया वन ।

ईश्वर व धर्मया निंति गुलिजक हि खुसि बा वल; गुलिजक अत्याचार जुल । यूरोपया इतिहास पुइकुसां, एशि-याया इतिहास खःसां धर्म व ईश्वरया निंति मनुखं छु छु जक यात धयागु खँ हिया आखलं च्वया थकुगु दु । अले जा ईश्वर व धर्मयात धू चिङ्का वया थासे मनुखं विज्ञानया महल दना हकल । थुकथं मनूया कल्पना, बुद्धि, मन व दृष्टि च्वे च्वे अकासे ब्वेगुली लगे जुल । च्वे खतले त्तितःले

गुलिसित न्हुल-थुकिया त्या हे मख्या । अर्थात् विकास व उन्नति धाधां गुलि निर्बल असहायतय् प्रति अत्याचार जुल-- गुलिया लढाका काका सी माल । ईश्वर व धर्मयात क्खे तःसां उन्नति व सभ्यताया नामे अन्याय व अत्याचार कायम हे जुया च्वन । दर्शनवेत्ता स्पिनोजां थ्व खँ यात मार्मिक ढङ्गं संक्षिप्त रूपं थये धाल "We murder to dissect." अर्थात् म्हीसं चिरफार यायत स्याय् । थ्व खँ सत्य खः शल्य चिकित्साया ज्ञान प्राप्त यायगु लागि चिरफार (Dissection) आवश्यक दु तर म्हीसं थुकिया लागि जीव प्राणीया हत्या नं या । थुखे प्राणीया आयु वृद्धिया लागि मनुखं थःगु बुद्धि व अमूल्य समय शल्य चिकित्सा शास्त्रे अर्पण याना च्वन धासा उखे थ्व हे चिकित्सा शास्त्रया ज्ञान प्राप्त यायत दीर्घकाल तक म्वाय् फुपिं प्राणीया हत्या याना दीर्घकाल तक म्वाय् फुपिनिगु अधिकार मनुखं लाका कया च्वन । थ्व क्खू उपहास खः; अन्तरविरोध (Paradox) खः ।

चाहे ईश्वरवादी जुइमा चाहे निरीश्वरवादी—चाहे गणितज्ञ जुइमा चाहे वैज्ञानिक चाहे कवि जुइमा चाहे कलाकार सामाजिक जीवनया हरेक क्षेत्रे ईश्वर, गणित व विज्ञानया चर्चा मजुइ मखु । अथे जूगुलिं आस्तिक, नास्तिक व दार्शनिकतसें जक मखु वैज्ञानिक, कवि, कलाकारतयसं नं ईश्वर, गणित व विज्ञानया विषये छुं न छुं विचार व्यक्त याय् हे माः । संसार व हे खः; प्राकृतिक नियम व हे खः तर क्खू कवि व क्खू वनस्पति शास्त्री (Botanist) या दृष्टी गबले हे क्खू जुइ मखु । थ्व हे कारणं याना मनूया ईश्वर प्रति विभिन्न दृष्टि जू वन । ईश्वरया न्ह्यागु हे अर्थ जुइमा यदि वया अस्तित्व कायम हे यागु खःसा वया सम्बन्ध हृदय

नापं अवश्य हे जुइमा गथे कि विज्ञानया सम्बन्ध बुद्धि नापं दु । ईश्वरयात नुगले स्थान मबीगुलि हे गुलिसिनं कवि व दार्शनिकतयत थये नं धाल, "For the poets it is gold and silver for the philosophers iron and corn which civilized man and ruined the Human Race." कवितय् लागि थ्व लुँ व वहः खः दार्शनिकतय् लागि थ्व नँ व नसा खः गुकिं मानवयात सभ्य यात व मानव जातियात विध्वंस यात ।

धन धान्यया लोभे दुं वोगुसां कवितय्सं न्हून्हुगु खांया चित्रण अवश्य बिल तर दुने बास मदुगु भोंया फ्वांफो थें जुल—अथे हे दार्शनिकतय् दृष्टी पृथ्वी कोसुया कोसु तुं जुल । आकाशे च्वंगु नगु, चन्द्रमापाखे थस्वे हे ल्वोमंकल । थुकिं याना मनूतयके सभ्यता धयागु वस्तु दुसा व विकासोन्मुख मनूतय् आत्माया इनन जुल ।

मानव समाज आ भौतिकवादया राहुं ग्रस्त जुया च्वंसा क्खू ताके थ्वयात आध्यात्मवादया भूतं ग्रस्त याना मतःगु नं मखु । अतः म्ही सामाजिक व्यवहार क्खू कुशल नर्तकीया थें जुइमाः । वया अङ्ग अङ्गया अभिव्यक्ति व चालया लक्ष्य दर्शकतय् मनोरञ्जन यायगु खः । थुकिया नापनापं थःगु छयँले तँ तँ चिना तयातःगु लः जागु धँःपया लः छफुति हे मवाय्मा धयागु ध्यान नं वयाके दइ । नर्तकीया ध्यान छयँले च्वंगु धँःप कुतुमवनेगु ब्यु, लः मवाय्ब्यु धयागु खँय् केन्द्रित जूथें म्हीसं नं सामाजिक कार्य यायबले व आध्यात्मिक तत्त्व अथवा परम लक्ष्ययात ल्वोमंके मज्यू । संसारयात थजागु हे सन्तुलनया आवश्यकता दु । अतः ईश्वर हृदय खःसा विज्ञान बुद्धि खः अले निगुलिं वस्तुयात सन्तुलन याइगु गणित खः ।

चवसापासा

१०७०

श्री गोविन्दलाल कर्माचार्य

सिद्धिदास थौं नं ब थःगु हे धुनय् मस्त । मातं-
यागु कोठा भया नंमदुगु, छपा तिका-भया दु
ख्यंसे च्वं । कोठाय् दुने छपा सुखू दु उकी घोने
प्यकु हाक गु लासा छपा । लुखाया न्होनेसं ठुठु
चुरोट, ठुठु सलाइया खरानी-माक फोहर । छ्यौं
फुसे छगू कुने दँ दँ न्होनिसें च्वया मुंका तःगु भौं या
पो । सिद्धिदास व हे प्यकु हाकःगु लासाय् थसः
पाया लहातं कलम ज्वना कापीया पाना बच्छति
छु छु च्वया मिखा तिसिना स्वर्गया कल्प-
नाय् लाल कया च्वन । व हे इले कलाह
दुहाँ वया खिचा क्यक्य् च्याय् थें च्याना धाल—
ता लाकि मता, म्हिगःनिसें भुतुली मि मच्यानि
अभ थसः पाया च्वने मगानि ला ? थसः पाया
च्वं, अभ थसः पाया च्वं, छु थौं नं म्हिगः थें तुं
एकादशी माने याय्गु विचा मखा जुइ ।

सिद्धिदास कलाम्हेसिगु प्रकोप न्यना स्वर्ग
कुहाँ वल । अले मिखा कना न्यन—छु धा
वयागु... ? थजागु लिसः व्यूगुलिं तमं हीमही
चाया न्होने च्वंगु कापि हुतिना धाल—थथे खालि
च्वजक च्वयां छुयाय् धयागु का ! थुगु पहलं ख्येँ
थ्वइ मखु धयागु का । हे तारेमाम् ! थ्व छु भूतं
पुंगु धयागु ? नये-तिये म्वागु सुधि-बुधि हे मरे
कीगु ! न्हिन्हि कलम ज्वन कापी प्वी कल, मिखा
तिसित बस, न्हि कचाय्कल थ्व छु नसा धैगु ?
जा थवीत सिं मरु धयागु का मता ला ? छि
धकाले कविता हे नया पुना म्वाइ । म्हिगःनिसें
अन्न छगः म्हुत्वी तयागु मरुनि, थौं नं उखे च्वंछ
सुव्वाया भमचां छको ग्वाहालि वा रे कुतिवा छको
वाय् मधागु जूसा थौं नं म्हिगःयागु हे गति ज्वीगु ।

बान्हि तक कुति वा वाना छमुना जाकि कया
हया । आ थवीगु गथे ? थथे च्वेगु बानि तोता
छ, गनं छुं ज्या माः भासँ धका धयां गन तेरे
याइगु खः ? जिं छुं धाल किला व हे स्वस्थानी
शुरु यात । 'कमला, छं छु स्यू—थथे च्व जक
च्वयां छु फाइदा जुइ । थथे हे च्वच्वं वन धायव
छन्हु कवि जुइ, सफलता प्राप्त जुइ । अले इज्जत
च्वनी लोक फुकस्यां कवि धका सम्मान याइ ।'
'थजागु फुसुकुल कवि ज्वीगु इच्छा व थजागु
कविता भुतुली च्याना खरानि ज्वी-थव्यु रे । छु
याय्गु कवि जुया, प्वाथे ल्वहमां त्येका । छिगु
थुजागु खँ ला जितः थन बिया हसांनिसें हे न्यना
वया च्वनागु खः । थौं पुरा भिन्यादँ दत सिल
ला ? आला वाक्क वे धुंकल । थौं प्वाथे दुने च्यागु
ज्वालां भष्म जुया वनी कन्हे नां दनां छु याय् ?
हिं व भौं-पो, सिं मरु व हे च्याका जा थवी ।

सिद्धिदासं थः कलाया गाकं तं च्यागु खना
कन्हा चाइपुसे च्वंगु सलं धाल । 'कमला थ्व भौं-
पो जिगु जीवन-पो बराबर खः । छु छं मस्यू ला ?
जिं गजागु गजागु इले नं धैर्य चिना च्वया मुंका
तयागु । थ्व भौं-पोयात छं थथे तुच्छताय् मते ।
थुकी जिगु सत्यताया मू सुला च्वंगु दु । जिके
गाकं विश्वास दु छन्हु अवश्य व दिन वइतिनि जब
कि थ्व जिगु मेहनत ज्या ख्यले दइ ।

म्वाल म्वाल हाकनं व हे खँ न्ह्यथन तिनि । जि
थजागु खँ न्यना वाक्क वे धुंकल । कविता च्वच्वं
छन्हु जि अवश्य कवि जुइ हँ । अले जिगु दिन
वइ हँ । अँ, वइ व दिन अवश्य वइ गबले छि व
जि निम्हं थ्व संसारं मेगु संसारे वने धुंकइ । बिया

दिसँ सुंक व भौँ-पो भुतूयात व्वंका कसियात
त्यंके ।

“कमला, थथे धाय्मते, थ्व जिगु जीवन
भरया मेहनत खः ।”

कमलां बेपरबाहं लिसः बिल—स्वाना च्वन
धासा हाकनं मेहनत याय्का, नत्र सा गथे जा थवी
ले ? थुलि धया कमला फुक भौँ-पो व्यकुं च्याना
सरासर तले बैगले थहाँ वन । सिद्धिदासं यंके मते
वी मखु धका गने मफुत । अथें तुं हे तोलेहे जुया
थसः पाया च्वंच्वन । घौछिति लिपा थः नं तले
थहाँ वन, भुतुली धात्थें व हे भौँ पो हुरुहुरु च्याना
च्वन । भौँ च्यागुया रापं कसी च्वंगु जा भारा
भारा दासि वया च्वन । सिद्धिदासं व दृश्य
धरोटया सालिक थें फितिक हे मसंसे दना स्वया
च्वन । वयागु नुगलं भापिल—धात्थें कमलां धा
थें तुं व भौँ हुरुहुरु च्यागु भुतुलिं वयागु कविता
कहानी व्वना च्वंगु थें व अले भारा भारा दासि
वया च्वंगु कसिया आवाज कसि मस्त जुया न्हिला
च्वंगु थें च्वं । सिद्धिदासं अथे हे स्वया च्वन—
मिखा हे लिमकासे, खुब न्हाय्पं बिया । मानो वं
सासः हे मल्हा थें च्वं । कमलां पलेला लपते जा
ताना बिल । सिद्धिदास अनसं तुं थचक फेतुना

स्वाप्रा स्वाप्रा नल । जापे घोने जापे कचिन,
खालि जा हे स्वकं मेगु छता छुं दुगु मखु । अय्नं
घुरके छुत । बच्छिति छु नय् सिधल सिद्धिदास
आका भाकाय् खितिति, खितिति न्हिला हल ।
न्ह्युन्ह्युं धाल—कमला, लुल, लुल । जि ल्वीके
धुन । गुगु कविता कहानी लेखया निम्ति जि थःगु
हि व सर्वस्व फुका; गोचा छन्त घां लाका थ्यना,
थौं व खोजया मेहनत पुरा जुल । थौं व लुल आ
जि अवश्य सफल जुइ । हा...हा...हा कमला,
न्ह्यु छ नं न्ह्यु रे आ जि तःधंछ कवि जुइ ।

कमला जिह्ल जुल । वं मनं मनं विचा यात । थ्व
अवश्य वेँ जुल जुइमाः छाय्कि वयागु कविता
कहानी व लेख ला फुक जि च्याका बिया, व फुक
खरानि ज्वी धुंकल । आ वयात छु लुइ र गथे
तःधंछ जुइ ? जि धात्थें थथे याय् मज्युगु खः ।
पछुताय् चाया ग्याग्यां म्हुतुसि थर थर खाका
भुतूया खरानिपाखे थर थर खागु पतिंचां क्यना
विस्तारं धाल—जि छिगु कविता कहानी लेख फुक
छ्वेका, व ला फुक नौ ज्वी धुंकल । सिद्धिदासं
भन तसकं न्हिला धाल—खः कमला ! व नौ जुया
फुत मखु दत, व तंका हे जि ल्वी कागु खः,
ल्वीकागु ।

न्हिलेगु

श्री भुवनमान कायष्ठ

जितः सूट पायण्टवाला पासापि खना न्हिले मास्ते वो। अले न्हूगु फेशनया आविष्कार धया थं न्हून्हूगु फेशन याना ज्वीपि मिसात खना नं मन्हुसे च्वने मफु छाय्कि इमिसं छगू शताब्दि मयाक चले जुया वया च्वंगु थःगु फेशने परिवर्तन हल। ख नं छुं छगू चीजे परिवर्तन जुल कि मनु-तय्गु ख्वाले हास्यया रेखा ब्वाय् वनी। १०५ दँ निसं चले जुया वया च्वंगु राणा शासनया अन्त जुया न्हूगु शासनया उदय जूवले कम हे नेपाली दइ गुह्य मननिसं गद-गद मजू ज्वी। अथे हे भारते अंग्रेजतय्सं तोता देशया कार्यभार फुक भारतीय-तय्त हे व्यूवलेसु भारतवासी दइ गुह्य मन्हिल ज्वी। छाय्कि थन परिवर्तन वल। म्हिगः तक भ्वाथःगु लं फिना ज्वीम्ह मनु थौं सूट, पायण्ट, चश्मा, घडीं सजिसजाउ जुया पिहाँ वल कि वयागु छकलं जूगु परिवर्तन खना न्ह्याह्यं न्हिली।

अस्वाभाविकता हे न्हिलेगुया मूल कारण खः। जि लुमंनि छन्हु कलेजे छह्य प्रोफेसरं अंग्रेजी भाषण व्युव्युं वया म्हुतुं काचाक नेपाली छगू शब्द पि-ज्वल छु क्वास छगुलि न्हूगु सः ताय्दत। छन्हु छगू पत्रिकाय् छह्य मनुया च्यागु फूट ताहागु ग्वाय् दु धका क्यना तःगु छपा चित्रं जितः न्हिकल। अथे हे विकासवादया आचार्य डार्विनं “भी आजु-तापा आजुपि न्हिप्यं दुपि माकःत खः” धागु खं नं भीत न्हिले मास्ते वइ। थः च्वना च्वनागु सिमा कचा हे पाला च्वंह्य मूर्ख कालिदास खना नं भीत न्हिले मास्ते वो। अःखः तपुलि पुया वोह्य मनु खन कि नं भी न्ह्यू छाय् धासा थन अस्वाभाविकता लहा तल। वास्तवे न्हिलेगु अन

पिहाँ वइ गन भीगु स्वभावं वा आदतं फरक नइ। पुलां पुलांगु भूत, प्रेत, राक्षसतय्गु बाखं न्यना आश्चर्य भीगु न्यताले हास्य रेखा ब्वां जुइ। छह्य साधुयात नास्तिकया खं न्यना न्हिले मास्ते वइ अथे हे नास्तिकयात व साधुयागु बाखं न्यनिवले न्हिले मास्ते वइ। भीगु पोशाक भीगु लागी मामूली तर थव हे पोशाक मेथाय् देशयापि मनु-तय्त न्हिलेगु साधन जूवनी। भीत भीपि खना न्हिले मास्ते मवो। तर हबसीत अथवा मेथाय् देशयापि मनुत खना न्हिले मास्ते वइ। उकिं भीसं धाय्फु कि न्हिलेगु आदतया विरोध खः। मेगु शब्दे न्हिलेगुया मूलात्मा असंगति खः। गुलिं गुलिं विद्वानतय्गु भनाइ अनुसार विकृत आकार, वाणी, भेष व चेष्टापाखें न्हिलेगु उत्पत्ति जुइ। सुं मनुया वस्तु वा पोशाक आकार आदी असंगति खना भीगु मने छगू गजबगु कुत्कुति पैदा जुइ। अले भीपि अथे हे न्हिला हइ।

भावुकता व न्हिलेगु तिगू विरोधी तत्व खः। न्हिलेगु अन पिहाँ वइ गन भावुकताया लोप जुइ। मेगु शब्दे न्हिलेत भावुकताया अभाव अनिवार्य जुइ। छुं छगू घटनां न्हिकिगु व मन्हीकिगु थःथःगु दृष्टिकोणे भर परे जुइ। सुं छह्य मिसा दःगु खना छह्य मिजं न्हिली तर मेह्य मिजं मन्हिले फु। वं अम्ह अव्यवस्थित लँयात दोष बिया व मिसा दःगुली सहानुभूति प्रकट याइ। गुलिं मनुत छुं खना न्हिली तर इपि न्हिलेगु लागी जक हे न्हिली। गुलिं मनुत न्हिला नं व जूगु घटनां थःत शिक्षा काइ। उकिं छगू चीजं छम्ह मनुयात न्हिकुसा मेम्ह मनुयात व चीजं वा घटनां मन्हीके फु।

पासापिनि उपहासपूर्ण न्हिलेगुलिं भीगु जीवन-
या भूल सचे याना बी । छन्हुया खँ, जिगु म्हुतुं
पासापिनिगु बिचे छगू बांमलागु शब्द पिहाँ बल ।
जिगु व शब्द न्यना पासापिं फुकं हररर न्हिल ।
जिं पासापिं उपहासपूर्ण दृष्टि न्ह्यगु खना थःगु
भूल महसूस याना । अले व हे न्ह्यगुलिं जिगु भूल
जिं सचे याना अझ उलि जक मखु जीवन हे नं
सुधार याना । खनं मनूत भूलया गुलि हे शिकार
ज्वी फइ ? गनं भूल जुल कि पासापिनिगु व
उपहासपूर्ण न्हिलिगुलिं थःगु भूलयात सचे याना
बी । गनं गनं ध्व न्हिलेगु नं ल्वापुया हा जू वो ।
हिन्दू ग्रन्थ महाभारते भीमसेनं दुर्योधनपाखे
खया उपहासया दृष्टि छको न्हिला व्यूगुलिं हे
अपायधंगु कुरुक्षेत्रया ल्वापु जुल ।

न्हिलेगु व ख्वेगु जीवनया मेगु नां खः ।
दुःखया बखते मनूतयसं ख्वविनापं त्वायचिनी ।
अले सुखया बखते न्हिलेगुनाप । तर गुलिं गुलिं
विद्वानतयगु धापूकथं मनू न्ह्यागु इले नं न्हिलेमाः
चाहे व न्ह्याक हे भुमरी लाम्ह थज्वीमाः । छाय्कि
न्ह्यख्वा हे जीवने सफलताया चिं खः । उकिं
न्ह्याम्ह हे परिचित व्यक्ति खंसां भी मुसुक न्हिली ।
भीथाय् थजापिं मनूत कम हे जुइ गुम्ह छन्हुया
दिने छको मन्ह्यु जुइ । अमेरिकाया नां दंम्ह लेखक
डेल कानिजं “न्हिलेगुया माने हे सुं खना खुशी
ज्वीगु खः ।” धका कना दिल । अझ वयकःया
कथनानुसार पासापिं दय्केगु व इमित प्रभाव परे
यायगु छगू साधन खः । आपा न्हिलेगुलिं भीगु
जीवने मर्मिगु पुसा पी । आपा न्हिल कि ख्वे-
माली धयागु भीगु लोकोक्ति नं ध्व खँयात पुष्टि
या । भीथाय् छन्हु आनन्दपूर्वक च्वने दत धका
अथवा सुखपूर्वक जीवन हने दत धका न्हिलिपिं
आपा दु । सुखया बखते संसार हे थः खना

न्हिली तर दुःखया बखते मुनानं सहानुभूति भचा
नं क्यनि मखु । उकिं सुख जुल धका न्हिलेगु व
दुःख जुल धका ख्वेगु नं बुद्धिमानी मखु । ततः
सकं न्हिलेगु नं भीगु जीवनया लागी स्वागतम
याय् बहः मजू । थथे ततःसकं न्हिलिपिं मनू-
तयूत गोल्ड स्मीथं (Goldsmith) व्यंग नका दी
'And the loud laugh that spoke the vacant mind.'
थौंकन्हे भीथाय् ततःसकं न्हिलेगु चलन असभ्यया
चिं भापा धमाधम मदया बना च्वंगु दु । उकिया
पलिसा मुसुक न्हि जक न्हिलेगु चलन बल गुकि-
यात छम्ह निम्हसिनं भलादमी न्हिलेगु धकानं धा ।

न्हिलेगु भीगु हृदयया खुशिया ख्वापा खः ।
भीपिं आ गुलि न्हिला च्वनागु खः व फुकं अन्तः-
करणनिसें पिहाँ वोगु धका भीसं कदापि धाय् फइ
मखु । भी छम्ह छम्ह नेपालीतय्के आतक अन्तः-
करणं न्हिलेगु अभाव हे तिनि । ख नं नेपाली-
तयूत न्हिलेगु अवकाश हे गबले बल ? भी हृदय-
चन्द्रजुं च्वया दीगु नं दु “मुस्कानको सौभाग्य
पाएर पनि मानिसले मुस्कुराउने अधिकार पाएको
छैन ।” राणा शासनया अन्त जुया प्रजातन्त्र
बल नं नेपालीत मनं तुना थें न्ह्यख्वा मवो । खला
भी जुजुं बराबर पशुपतिमाद्योयाके भी नेपालीतय्
न्ह्यख्वा स्वे दय्मा धका पुकार याना मदीगु मखु ।
तर प्रार्थना जक याना देशे सुव्यवस्था ह्यूमफय्कं
सकलें न्हिले फइ थें मच्चं । थौंकन्हे चीनया जनता
न्ह्युं ख्वा वोहँ । छाय्कि इमिथाय् बांलाक व्यवस्था
जुल, मने शान्ति वास काल । भीगु देशे आतक
सुव्यवस्था ज्वीफुगु मखुनि, बेकारी समस्यां भीत
गाले कफवाना हे तल तिनि । शान्तिया थासे
अशान्ति थाय् कया तल तिनि अले नेपालीतय्के
न्हिलेगु हे गन वइ ? गथे वइ ?

उत्कर्ष

श्री कनकद्वीप व० आ०

आकाश गुना च्वन
लवापुया दध्वी पृथ्वी तज्ज्याना,
उग्रता प्याखं लहुया च्वन
सन्ध्यां नं ख्युँ ख्वा क्यनेव
लुया वल कपं वाकू !
सुपाँय् उखें थुखें व्वयेव
उरः नं व्वल,
न्धलं चापिसं सत्य मालेव
प्रकृति नं शान्त जुल ।
जल बिन्दुया जागु कलशे
अभिषेक कायेत—‘मचाम्ह क्रान्ति’
म्हगसेया दध्वी लाक
जागु हृदयं स्वागत जुल ।
उद्देश्यया मतप्वा च्याकेव
विस्मृति फुक्क हुया वन;
भूकम्प व जनयुद्ध तोता
सुथया ह्याउँ निभा छ्केका
आभास ज्वंकल छचो जनी ।
नव चेतना

धरातल पार याना
मेघ विकुल दिका
प्यंगू दिशाया कुनं कुनं,
वःगु पिहाँ शुक्रतारा
प्वाला प्वालां थिना वल
प्रकाशं लिना यंकाली
सुनसान क्यबं वंगु,
भाग्याधार पराजय
कर्मवादया फय् नं
सललल न्ह्याना वेवं
सित, अले मेगु च्यात
जति दुगु छप्वा मत ।
दीप च्याकेव गगन स्नेही
चेतना वल मातृ युगे
ध्व छधो सामञ्जस्य,
हुइव गो फये वया वया
शृङ्खलाया समानता,
छचाखेरं मतं खंगु
सगं कै च्वन उत्कर्ष ।

(लेखकया ‘उद्गार’ नांगु कविता संग्रहं उद्धृत)

पूजा व भावना

भिक्षु अनिरुद्ध, सारनाथ

पूजा निता प्रकारयागु दु कीगः, स्वां, सिन्हः धुं, धुपांय. नैवेद्य इत्यादिं पुज्यायगु बाह्य पूजा व शील, समाधि व भावनां पुज्यायगु आध्यात्मिक पूजा वसपोल तथागतयात पूजायायूत मुख्यनं थःथःगु चरित्र सुधार रूपी पुष्पद्वारा पूजा याय् फ्यु-केगु उद्योग यायूमाः । थुगु आध्यात्मिक पूजां भीत गुलित फाइदा ज्वीगु खः उलि बाह्य पूजां कदापि ज्वी मखु । अथे हे थःथःगु चरित्र सुधार रूपी पूजा द्वारा वसपोल तथागत गुलि प्रसन्न जुया विज्याइ उलि बाह्य पूजा यायू मात्रं प्रमुदित जुया विज्याइ मखु ।

वक्कली महास्थविर तथागतया रूप लावण्य खना मुग्ध जुया, बुद्ध दर्शन यायूगुली हे जक थःगु सारत्व सम्भे जुयाच्वंम्ह छम्ह अत्यन्त श्रद्धावान खः । वयात तथागतं आज्ञा जुया विज्यात—“हे वक्कली ! छं थ्व जिगु सारहीन जुया च्वंगु रूप-शरीर जक स्वया च्वनां छंत छु लाभ ज्वी ? छं मुक्तिया लागी आवश्यक जुया च्वंगु कर्मस्थान-ध्यान-भावना आदि यायूगुली उद्योग या । “यो धम्मं पस्सति सो मं पस्सति” अर्थात् गुह्यस्यां जि कना तथागु धर्मयात बांलाक खंकी वं हे जक जितः धात्थे नं खंकुगु जुइ । प्राणहीन ज्वीवं थ्वगिना वनिंगु थ्व शरीरया दर्शन जक याना च्वनां छु प्रयोजन दु ?” मेमेथायू नं त्रिपिटिक बुद्ध वचने न्हाथायू हे स्वत धासां तथागतं आपालं याना बाह्य पूजा, भाव, भक्तियासिनं आध्यात्मिक शील,

समाधि, प्रज्ञाद्वारा थःथःगु चरित्र सुधार रूपी पूजायात हे आपालं महत्व बिया प्रशंसा याना विज्यागु दु ।

छखे लोक शान्तिया नारा लगे याना च्वन, मेपाखे हाइडोजन बम, एटम बम इत्यादि महान लोक विनाशकारी आणविक अस्त्र निर्माण याना च्वन । छन्हु पूर्वीय व पश्चिमीय राष्ट्रया तनाव चव्वीगु घरी थ्व हे आणविक अस्त्रद्वारा थ्व संसार विनाश ज्वी वा छु ज्वी सुनानं निश्चय रूपं धाय् फुगु खं मखु ।

थ्व संसारे नाना प्रकारया दुःख-कष्ट जुया च्वंगुया छगू मखु छगू हेतु अवश्य दइ व हेतु छु ? ईश्वरवादीतसें धाइ थ्व फुक दया च्वंगु ईश्वरया हे लीला खः । दयेकीम्हनं व हे खः, फुकीह्य नं व हे । मनूतयूसं भिगु कर्म हे मया ईश्वरं जक गनं भिका बी फइ ? मनूतयूसं भिगु कर्म मयायूकं ईश्वरं भिगु फल बी मफुसेंलि व ईश्वर सर्वशक्तिमान, घट घट वासी, दयासिन्धु, दयासागर, करुणानिधान गनं खत ? ईश्वर सर्वशक्तिमान अबले ज्वी फइ गबले मनूतयूसं मभिगु कर्म यासां भिगु फल बीगु शक्ति वयाके दइ । सांसारिक मनूत आखिरे थः थःगु सुकृत, दुष्कृत कर्म फलयागु भरोसायू हे मच्वंसे मगासेंलि, व ईश्वरयागु भरोसा का ज्वीगु वा वयात दोषारोपण या ज्वीगु मनुष्यतयूगु तःधंगु मूर्खता खः । तथागतं ‘दस धम्म सूत्रे’ धया विज्यागु दु । “कमसा को म्हि, कम्म दायोदा, कम्म

योनि, कम्म बन्धु, कम्म पटिसरणे यं कम्म करि-
 स्सामि कल्याणं वा पापकं वा तस्स दायादो भवि-
 स्सामीति अभिण्हं पच्च वेक्खि तब्बं” अर्थात् जि
 कर्मयाह्म खः जिगु अंश नं कर्म हे, योनि नं कर्म,
 बन्धु नं कर्म, प्रतिशरण नं कर्म, जि गुगु कर्म याय्
 कल्याणगु अथवा पापिगु उकियागु अंश पावे ज्वीह्म
 जि ज्वी धका न्हिन्हि मत्ती ल्वीका चवने फय्के
 माः । थुगु तथागतया वाक्यं बांलाक स्पष्ट जू कि
 गुह्यस्यां गज्यागु पुसा पित वं अज्यागु हे फल अनु-
 भव याय् दइ । कुशलगु पीफःसा सुख सीदइ । अकु-
 शलगु पुसा पी लात कि दुःख सी माली । व ईश्वर
 न्हाको हे शक्तिमान म्ह थज्वीमा थुगु सुकर्म
 दुष्कर्मया फलाफलयात वं इकिधिकि हे संके फइ
 मखु । थुगु तत्व यथार्थरूपं भीसं सीक सीकं नं
 थःथःगु कर्म सुधारयागु भरोसा मकासे, व
 भीगु कर्म फलया विरुद्धे छं याय्गु शक्ति मदुम्ह
 ईश्वरयागु भरोसा कया चवनेगु भीगु दुर्बलता
 तथा मूर्खता सिबेत मेगु छु ज्वी फइ ? गबले तक्क
 भीगु अपरिशुद्ध व क्लिष्ट जुयाच्वंगु अनेअनेगु
 मभिगु कर्मयात पञ्चशील, अष्टशील, दशशील
 रूपी लखं च्वेका छे फइ मखुनि अबले तक थव
 संसारे शान्ति जुया वइ धका धाय थाकु । जब
 लोकजनपिसं पञ्चशील धयागु थज्यागु धका
 बांलाक म्हसीका उकियागु फल दुने हृदयनिसें
 ध्वाध्वीक ज्ञान चक्षुं खंका पालन याय्गु उद्योग
 याना हइ अले धासा लोकशान्तियागु नारा लगे
 याना चवने म्वाक हे आफै आफ विश्वशान्ति जुया
 वइगु लक्षण अवश्यंभावी खने दु । आयागु लोक
 शान्तियागु नारा व “मुख में राम-राम बगल में
 छूरा” धयागु उखाननाप दाँजे याना स्वत धासा
 हामोगोछि हे फरक ज्वी मखना ।

छम्ह परिव्राजक छन्हु न्हि छ्याय्या निम्ति

कःनिबोपाखे हावा नः वन । अन वं वाउंगु कःनि
 सया च्वंगु खना वया बाउंगु कःनि नयेगु इच्छा
 जुल । उखे थुखे स्वतं कःनिबो पिवा च्वंच्वपि नं
 सुं मखं । उकिं व परिव्राजकं नकतिनि दाना खाना
 वया च्वंगु न्हूगु दुरुकःनि तीजक कःनिमां तोथुला
 खोला पोला स्वतं दुने दाना छगः निगः बाहिक
 व्याककं कःनि स्यःया स्यः जक खन । आशां घाह
 परिव्राजकं मने बड़ो दुःख ताया धाल । ‘हरे भग-
 वन् ! जन्मे छको न्हूगु कःनि छथे नयगु इच्छा
 यानां कःनिधे कःनि गुलि हे दुगु मखु । थव कःनि-
 माया जन्म नं धिक्कार हे खः का । कःनिमां सह
 याय् मफया धया हल “हे परिव्राजक ! जितः
 छं छु दोषारोषण याना च्वना ? भचा के पाखे
 स्वया नं दोष बी सय्कि” परिव्राजकं क्खतं अना-
 वृष्टि याना भूमि व्याकक ततज्याना धो धो सीदया
 गँना च्वंगु । अले वं कःनिमायात तोता भूमियात
 बो बिल । अति जुस्येलि भुमि नं नं वाना हल ।—
 “हे परिव्राजक ! छं जितः छ्याय् अपाययसतं दोष
 बिया बो बिया च्वना ? च्वे आंकाशपाखे थस्वया
 नं दोष बी सय्कि ।” परिव्राजकं च्वे आंकासे थसो-
 बले सुपाय्या नामं छकू बाकू हे गनं खने म्दु ।
 निभा तनकय् जुया थिना च्वंगु खन । वं सुपाय-
 यात बोबीगु शुरू यात । सुपाचं नं वैगु बो फर्या
 फय् मफया आकाशवाणी जुल । —“हे परिव्रा-
 जक ! छं जिमित जक छु आपा दोष बिया बो
 बिया च्वना ? थःगु दोष नं छको बांलाक ज्ञानरूपी
 मिखा चाय्का स्व । छ मेपित धर्मानुशासन याना
 उपदेश बिया ज्वीम्ह शीलवानम्ह परिव्राजक जुया
 करिपनिगु हि चःतिया कमाइ कःनि खुया नयेगु
 स्वसेलि जि जक गथे याना यथासमये सुवृष्टि
 याना बीफइ ?” परिव्राजकं छ्योँ को छुना थःगु
 (ल्यंगु १८० पेजे)

छु च्वय् ?

श्री देशरत्न

छु च्वय् गो ? च्वयूत विचार हे वोगु मखु । वहनिस्या भिछता थाय् धुंकल । भला नेपाले जूसा की-पतंगतय्गु सः-सी मदया शान्त वातावरण वे धुंकल जुइ । च्वयू नं फइला मस्यु । कलकत्ता शहर ला कोलाहल ज्वीगु शहरतय् जुजु हे धया छःसां पाइमखु । छुं च्वयू धका मती खँ वाय्का कल्पनाया याने च्वना भतीचा न्हा वने मलानि गबलें मनूतय्गु कोलाहल सलं गबलें मोटर व द्रामया धारा धारा धवाँय्-धीँ सलं कल्पनायात ख्याना छइगु । खः तापमान थें भीड व कोलाहल नं गबलें गबलें घटबढ जू, तर जि धासा छुं च्वयू फूगु हे मखु । च्वयगु जिगु लागी छगू जटिल समस्या थें हे जुल ।

थौँतकया जीवने च्वना तयागु व न्यना तयागु जितः ला भालुयात बाखं न्यके थें धका जुया च्वन । छपा न्हाय्पनं न्यन, मेगु न्हाय्पनं पित छत । पासापिनि पुचले जि नं छुं च्वयू धका धाय् धुंका छुं छगू हे च्वय मफुत धासा छु न्हासं इमिगु न्हाणे ख्वा क्यो वनेगु ? सिँन्हाय् छुना वंसा जक का । कि त याउँक जि च्वयू हे मसः का, च्वयू नं मखु, साहित्ये जिगु रुचि हे मरु धका धया छ्वयू माल । मयो म्हागुया वासः मरु । कर याइम्ह हे सु ? थये नं गय् धाय्गु ? मनुष्यत्व हे मरुम्ह थें । धव बीसौं शताब्दिया जमानाय् सय्केगु सीकेगु नं छता जन्मसिद्ध अधिकार खः धयागु सीक सीकं थजागु अधिकार गथे तोतेगु ? नेपाल भाषायात कुठाराघात याना मि तय्त्थंगु समये ला भाषा प्रेमी महानुभावपिसं सुला सुला व जेलया यातना फया नं भाषायात थकया च्वन धासेँलि थौँ भाषाया उत्तरो-

त्तर वृद्धि जुया वया च्वंगु बखते जि जक छाया प्रयत्न मयाय्गु ?

जिन्दगी मनूतयूत मौका धयागु छको हे जक वइ । बखते वयात कदर याना ज्या काय् मफुत धासा भविष्ये पछुताय् चाय् मालि । साहित्यया देन तःधं । धव अनन्त आकाशे ताराया थागा मरु, उक्रिया आकार प्रकार वर्णन याय मफु, थोगः दु वोगः दु धका नी मफु थें साहित्यया विविधता नं निनां नी मफय्क दु । परन्तु न्हागु दृष्टिकोणं स्वःसां साहित्ये कल्पना व कलाया प्रचुर मात्रा दु । साहित्यया नमोवागी याइपिसं ला न्हापां निबन्ध निं च्वे माः धाइ, निबन्धया विषये बांलाक थमं छुं स्यूगु धासा मखु, छता निता सि हे स्यूगु नं नुगले वो म्हुत्वी मवो धया थें मती खँ लुया नं कलमया च्वकां कुति वइगु मखु । व हे वल धासा नं थःत हे व ख्वा धव ख्वा मदइगु । निबन्धयात मदय्क मगागु छगू तत्त्व ला विचार हे खः । प्रत्येक निबन्धे न्हुन्हुगु विचार दयमाः । विचार धासा भ्या हे सृजना ज्वीगु मखु । निबन्ध नं गजागु किसिमयागु च्वेगु-वर्णनात्मक, भावात्मक, विचारात्मक, ऐतिहासिक । गुगु निबन्ध गुजागु शैली च्वेमाः धव नं ज्ञान दुगु मखु । अले धव हे छु च्वेगु धयागु प्रश्न जक न्हाबलें न्हाणे भवातां दंवइगु ।

ख ला साहित्ये कविताया उच्च स्थान दु । न्हुन्हुपिं लेखकपिनि ध्यान नं न्हापां कवितापाखे हे निं च्वां वंगु खने दु । कविता छपु निपु च्वया पत्र पत्रिकाय् प्रकाशित जुल धाय्वं हे थःत भविष्यया छह गतिलाम्ह कवि धका अनुभव याइपिं नं मदुगु

मखु । उकिं जि नं कविता हे च्वे धका सुरे जुया,
परन्तु भाव व कल्पना, छन्द व मात्राया अज्ञानतां
खबरदारी या वल । कविताया माध्यम कातुगु
भाषा, व भाषायात मा हनेत छन्दया ज्ञान मदुबले
कविता हे गथे बने जुइ ? हानं कविता च्वेगु
अःपुगु ज्या नं मखु, कविता च्वे सय्केत सच्छि
सत्याति कविता च्वया निं मुंके माः धागु न्यना
तयागु दु । उकिं कविता च्वयगु हे गुबले ? कविता
च्वय् सःसा फाइदा ला यक्क हे दु । छत्वाचा
च्वया नं हृदयया खँ दक्क व्यक्त याय् ज्यू, लेख थें
लम्बे चौडे याना च्वया च्वने स्वा । अक्क सम्मेलने
नं भचा लय् तथा न्यंके फत धासा ला कमाल हे
ज्वीगु । तर थमं धासा च्वे फुगु हे मखु । अले
थःगु आशा धू ज्वीका विरक्त ज्वीगु सिवाय मेगु
उपाय हे छु दु धका ?

मखु, तै तै कहानी सां नाटक सां हे च्वयला
धका नं आशा जाया वइगु । कहानी धयागु थःगु हे
मिखां निहनिह खना च्वनागु घटनावली ला खःनि
नाटक न्यना च्वनागु खँलहा-बलहा । थ्व ला
अपसकं च्वयत थाक्कुइ मताया । नुगले खँ वाय्का
स्वया । कहानीयात ज्यू थें च्वंगु छपु निपु कथानक
नं लुया वल तर शुरु गुकथं याय्गु, गन थ्यंका
अन्त याय्गु गोम्ह पात्र पात्रीत तय्गु, गुजागु
घटना तथा गुकथं वर्णन याय्गु, चरित्र चित्रण
गय् याय्गु धयागु प्रश्न हानं उसिहिं न्होने दं वल ।
तरकारी दयके मसःसां तवि तरकारीयात चि,
चिकं, हलू, मसला इत्यादि माः धयागु स्यूसा चि
मगाना हलू अपो जुइक सां तरकारी दयके फइ,
अथे हे कहानी नाटक च्वयत् थ्व थ्व सारजाम
माः धका स्यूसा ला नां जकया सां कहानी
नाटक तयार याय् फइगु खः, तर सारजाम

हे मस्यूबले ला.....

थजागु हे नाना किसिमया विचारं याना जिगु
मगज चाहुइकल । तांनोगु उकीसनं लेख छगू
च्वय धका सर्गः पाता छस्वा ज्वीक विचार याना
स्वया नं छुं हे च्वय मफुगुलिं मिहगः म्हीग स्वया
अप्पो चःति पिहाँ वल । विचार यालिसे छु च्वय
धयागु प्रश्न बहनीस्या अन्धकार थें प्यख्वें न्यना
वल । न्हागु हे जूसां कन्हे सुथे निं याय्, लासा
म्हगसे सां च्वयत लायकगु छुं विषय लुइफु धका
रजनीया पासा निद्रा देवीया शरणे भोसुना ।

(१७८ पेजया ल्यं)

दोष स्वीकार यात ।

अथे हे थ्व संसारे थःगु फसि घाना घाना
करकिगु फसि खा ज्वीपिं नं यक्कं दु । यदि
सकल जनतापिसं बुद्धदेशित पञ्चशीलयागु बःकया
थःथःगु चरित्र सुधारपाखे ध्यान बिया जीवन
सुधारे याना हल धाःसा दुःख-कष्टं मुक्त
जुया विश्वे शान्ति जुया च्वनी । थःथःगु
चरित्र सुधारे मयासे केवल लोक शान्तियागु
नारा लगय् याना ज्वी मात्रं थ्व लोभ, द्वेष,
मोह रूपी अग्नि हाना हाना च्याना च्वंगु संसार-
यात शान्त याय् फइ धयागु आशा काय् थाक्कु ।
उकिया निम्ति भीसं थथिज्यागु महानगु पुण्य-
यात थ्वीका थ्वया नापंनपं शील, समाधि,
प्रज्ञायागु आधार कया, फयां फक्क थःथःगु
चरित्र सुधार याना यंकेगु प्रतिज्ञा याय् फय्के
माल । अलेतिनि भी भं भं निर्वाणया समीपस
थ्यनी, विश्व शान्ति नं जुया वइ ।

नासु

मेवले प्रिये, वय् फइ मखु न्है
 बरु म्हगसय्सां नाप्ला: वय्,
 आ: जिं छुं-छां व्यू वय् मफुसां
 म्हगसय् हे जिं छं व्यू वय् ।
 नाप्ला: वइतिनि धका प्रिये, छं
 आशा काय्मत्य न्होन्त्य स्वया,
 ग्येकूगु मुस्या धका प्रिये, न्है
 फ:स्वय्मत्य ख्वा: ख्यूंक तया ।
 छन्त ज्यूगु, हिसि नं दुगु छुं-छां
 भिगु ज्वना वय् छिगु स्वया
 ल्यया ज्वनावय् म्हगसय् जकसां
 म्वाल प्रिये, ख्वा ख्यूंक्य मते ।
 पञ्चतत्वया छगू तत्वगु
 फय्या अंशं चा:ह्यू वय्,
 छलिस्स्य खं ल्हा:वय् न्हाय्पं नापं
 देश देशया खबर ज्वना ।

(१६४ पेजया ल्यं)

धाइ, “धर्मया नामे जुया च्वंगु अंधविश्वास म्हुना छवयेगुया
 श्रेय सर्वाधिकरूपे दकसिबे न्हापां बुद्धयात दु । स्वस्थ समा-
 जया रचना व मानवया सुख शान्तिया निति ईश्वर व
 आत्माया अस्तित्व स्वीकार यायेगु व जातिभेद जीवित याना
 तयेगुयात बुद्ध अनिवार्य ठहरे याना तःगु मदु । थ्व खं गन
 सत्य खः, अन हे थ्व असत्य मखु कि वसपोलया सं धर्म
 सम्प्रदायिक नाप व धार्मिक मूल पुरुष वा वया अनुयायीपिं
 नाप भतिचा हे विद्वेष मदु । गय् वसपोल करुणा व अना-
 शक्तिथे जाःगु निगू विरोधी गुणया प्रतिमूर्ति खः, अय् हे वस-
 पोल क्कम्ह महान सुधारक व क्रान्तिकारी जुइगुया नाप नापं
 मैत्रीमय, करुणामय व शान्तिनायक नं खः । कालामयात
 वसपोलं धया बिज्यागु दु, प्रत्येक व्यक्तियात धर्म ग्रहणया
 निति स्वतः चिन्तनया अधिकार व स्वतंत्रता बीमाः । थ्व हे

श्री मदनमोहन मिश्र

सिमनौ ज्वी धुंकुगु नौ फुक्कं
 गंगा नापं चा:ह्यू वइ;
 छंगु न्यताले प्रवेश जूवय्
 शीतल सुन्दर शान्त जुया ।
 उगु बखते छुं क्वा: जक छं
 चाय्का तःसां वय्फु प्रिये,
 स्वांमा: ताय्मा: हना प्रिये दः
 स्वागत याय् म्वा न्हूगु लुखाय् ।
 बरु हृदये छं थाय् व्यू छकूचा
 क्वा: नं दः म्वाल प्रिये,
 जितः लुमंका ख्वय्मत्य खंला
 नासु लुमंकि विधाताया ।
 छंगु प्रिये, उगु प्रेमं बीगु
 लः छपासले ल्हा: फः वय्,
 ‘पापि विधाता !’ धाधां ख्वय्मत्य
 नासु लिकैयन धैजु प्रिये !

मैत्री युक्त कार्यशैलीया विशेषताया फल स्वरूप वसपोलया
 जीवन मेमेपिं धर्मपुरुषपिनिगुथे अशान्तिमय वा दुःखमय
 मजुल । थ्व हे गुणया अनुशरण याना बुद्धया अनुचरपिसं नं
 एशियाय् न्हाथाय् वंसां नं थः मेपिनि निति समर्पण यायेगु
 व मेपिं थःगु निति विलीन याकेगुली क्षमता दुपिं जुल । बौद्ध-
 धर्म, गुगु, एशियाया संस्कृती समानता, सभ्यताय् एकता,
 विचारधाराय् विशुद्ध समता हया बिल थ्व विशेषता थौं
 एशियाया परिधि पुलाः वना विश्वे न्यनावं वना च्वंगु दु ।
 भीगु प्रयत्न नं थ्वयात, शीघ्रातिशीघ्र विश्वव्यापी यायेगुली
 संहयोग बीगु जुइमाः । अले हे जक अशान्ति हीमही चाया
 च्वंगु भीगु-मने विश्व-शान्तिया न्हूगु आशाया सुप्रभातं खया
 याउंसे सिचुसे च्वना वनी । जीवन सुखमय एवं शान्तिमय
 जुइ । अस्तु !

स्वर्ग्या स्वाहाने

मा० पशुपतिभक्त धौभडेल

नीन्हेदँ फुना नीन्च्यादँ दय् धुंकल, पञ्चकुमारं सन्तानया
खा स्वे खंगु मखुनि । सन्तान छद्मस्या लागी वं मयागु धर्म
कर्म छुं मंत । मोहनमायाया नं सत्यनाराया धलं दनेगु व
स्वस्थानी व्रत च्वनेगु ला मामूली हे जुल । स्याँ स्याँ वय्क
ततःजागु पा गगं मनकामना व च्वापु-फसं कय्का नुगः थुरु-
थुरु खाक सिल्लु महाद्योया थाय् नं वने धुंकल । अयनं सन्तान
दइगु लक्षण वं छुं हे खंगु मखु । याकनं क्य्या खा स्वय् आय्
बूह्य जसमायां मेम्ह भौमचा हय्गु ग्वसा नं गोगु खः तर छुं
हे द्रं मदय्क छेँया भितुना हियूचिकु मभासै जुया च्वनिम्ह
निदोष मोहनमायायागु शान्त नुगः पुखुली लिथु-त्वहंतं कय्का
चिचा-मिचा दंकेगु पञ्चकुमारयात बिलकुल मयो । उकिं वं
मांम्हेसित “दँ बदँ आसेनि” धका फवाना छवत । पञ्चकुमारं
न्यना तःगु दु—“योसिं दनेसाथ वँलः खिपः गया सु न्हापां
योसिद्यो भागिया वने फइ अथवा योसिं क्रोदयसाथ सुनां
न्हापां योसिद्योया छ्यँले च्वंगु स्वां काय् फइ वयात काय्था
खा स्वे दइ ।” बस्, पञ्चकुमारं थुगुसी “थ्व खँय् गुलितक
सत्यता दु” परीक्षा याय्गु स्वत ।

संजोगं थौं योसिं स्वाय्खुनु हे पञ्चकुमारया वू-दिं नं ला
वोगु । मांम्हेसिया जोशीबाजुं धया इःथेँ ब्रह्म बाज्यायापाखेँ
‘सर्वारिष्ट शान्ति’ राहु, केतु माने याय्गु छुछु खः, दान पूजा
आदि याकेगु तनखन याना च्वन । पञ्चकुमारया धासा
जन्मन्दि याय् पाखे ध्यान वंगु मखु । वया खालि इले योसिं
ख्यले वने मफइ धयागु जक धन्दा । उकिं ब्रह्म बाज्यायात
नं “याकनं सिधय्का बिज्याहुँ” धका बराबर च्वेका च्वन ।

जन्मन्दिहया ज्या सिधयवं नय्-नी धुंका पञ्चकुमार कुहाँ
वल । कोथाय् वना थना तःगु बर्मां साल कारकार जक सः
वो कुँ मवो । थ्व छु जुल धका चिलं प्वाले पचिं दुछ्बया
स्वतं न्हायकनं पू थै च्वाँय्क पुत—‘आपा’ धका पचिं लिक्कया
चिलं धंका स्वतं, बर्मां हे मरु खालि व हे संसार हे भूम

याय् फुगु ह्याउँगु मि क्कता जक । अनसं तुं दना च्वंम्ह
मोहनमायाया खा हिं बुला थै ह्याउँसे च्वन । वं छुं हे
नवाय् मफुत । क्को तक नं तस्सकं धाय्गु पञ्चकुमारया चलन
मदुगुलिं थुगु घटनां मोहनमायाया हृदये मन तच्चोगु घा
याना बिल ।

‘अथे नं वेहोशी ज्वी ज्यूला ? का म्वाल, सय् जिगु
इस्कोटे च्वंगु चुरस क्पु इति’ धका कया त्वन । ‘जात्रा सो
वनेत वसः पिका’ धका मोहनमायायात अहे यात ।

भचा ग्यापहलं मोहनमायां धाल—थौं छि जात्रा स्वो
म्हाय् म्वाल, जिगु मन ललः मधा ।

क्याय् छंगु मन ललः मधायवं जिं छु दच्छिया क्को वइगु
जात्रा नं स्वो मवनेगु ला ?—चुरस सासां पञ्चकुमारं धाल ।

खः थौं जितः छु जू छु जू—याना यानागु ज्या द्रं
अःखः । नुगः ककाय् स्वो थै स्वो ।.....उकिसनं थौं म्हगसे
म्हंगु नं ‘हाकुसे च्वंम्ह मामे क्कम्हसें छितः लित्तु लिना च्वन
हँ । जि लाय् लाय् बुया कारे कारे हाला च्वना हँ । अले
छि गाले क्कवात हँ.....’ थजागु ग्यानापुगु सपना खँखं
हे जि न्ह्यलं चाल । न्ह्यलं चाय्का नं जिगु मन भारा भारा
मिना च्वन तिनि ।

धत्तेरि, सपनायागु खँ नं विपनाय् त्वाक छ्याय् हय्गु
ला ? अथे जूसा गो लेसा, ‘उबले छं काय्मचा क्कम्ह दत हँ ।
न्हायपं भचा तासू मलागुलिं ख्वाँय् गनेद्यो नापं त्वाय् चिकेत
छिमि निनिनाप वना हँ’ धका म्हना च्वन धयागु मखु ला ?
म्हगसे म्हं थै नं धात्थेँ ज्वी ला ?

अथे जूसां मिजं, जिगु विन्ति दु, थौं क्को छि जात्राय्
मभासां ज्यू । जन्मदिं खुनु खुसि नं क्की मत्यो धाइ ।—मोह-
नमायां भचा करुणा चायापुगु सलं इनाप यात ।

न्हापा न्हापा जूसा मोहनमायाया वचन मदय्क पञ्च-

(ल्यंगु १८४ पेजे)

[धर्मोदय]

सम्पादकीय

विश्वविद्यालय

शिक्षा राष्ट्रया उन्नतिया सुगौदय खः शिक्षाया प्रकाशे हे ज्ञान व विज्ञानया स्वां हइ । जन-जागृतिया सौरभ न्हा वइ, मानवताया विकास जुइ । ज्ञान व विज्ञानया स्वां महेकं मनुखं सभ्यताया त्वाथः गया थहाँ वने फइगु ला छाय थहाँ वनेगु विचार तक नं वय् थाकु । संसारे गुलि देशं थःगु उन्नति याना यंकल व फुकं ज्ञान व विज्ञानया आधारे हे खः । ख जा भीगु नेपालं नं ज्ञान व विज्ञानया धुकु विश्वविद्यालयया आवश्यकता जुल धका चागु आजक मखु तर शिक्षा प्रचार ज्वीवं सत्ययात म्हासी धका ग्यागु उबलय्या शासकनय् मतिकुहा मनोवृत्ति याना भीगु देशे विश्वविद्यालय स्थापना ज्वी मफया च्वंगु खः । प्रजातन्त्र लिपा शिक्षापाखे न्हापा स्वया आपालं ध्यान वंगु खनेदु तथापि थःगु हे विश्वविद्यालय मदया नेपालीतय्सं थःगु संस्कृतियात लोगु शिक्षा प्राप्त याय मफया च्वंगु खः । थव हे अभावया महसूस याना आदरणीया राजमातापिसं भी योह्य जुजु त्रिभुवनया नामं विश्वविद्यालय चाय्केगु घोषणा याना बिज्यात । आ क्रेपुली थव विश्वविद्यालयया नी खनेगु ज्या धमाधम जुया च्वन धयागु खँ न्यना सु जक नेपालीया मने स्वां महइ ?

आ भी विद्यार्थीपिसं थःगु देशया संस्कृति व परिस्थिति-यात मलोगु विदेशी शिक्षा नीती कसी मालि मखुत, थःगु देशया इतिहास, भूगोल, अर्थशास्त्र छुं मसीकुसे भारतयात हे थःगु देश धका भापा अध्ययन याय्मालि मखुत । भी नेपाले थःगु हे विश्वविद्यालय मदया भारतया विश्वविद्यालया आधारे शिक्षा कब्बीमाबले थः सरकारं मज्जूर याय् धुंकुगु कलेजे नेपाल भाषा ब्बंकेगु खँ पटना विश्वविद्यालयं स्वीकार मया थें मयाका थःगु मांभासं ब्बनेगुनापं मखंका सुमुक सहयाना च्वने मालि मखुत । स्वां थें हेत स्वया च्वंपि मेधावी विद्यार्थी-

पिनिगु आशा सफल ज्वीगु जुल । नेपाल मांया जातके भविष्ये भिज्वीगु लक्षण खने दया बल । थव नेपाली मात्रयात हर्षया विषय खः ।

भीगु देश मेमेगु देश स्वया थासं चीधंसां तःता किसिमया भाय् ल्हाइपिं मनूत दुगु देश खः । नेपालया थःगुहे पहःगुसाहित्य दु, संगीत दु, कला दु, संस्कृति दु । उत्तरे हिमालय प्रदेशं निसैं कया दक्षिणे तराई प्रदेश तकया मंगोल किरात व आर्य जातिया सन्तानत मिले जुया च्वंगु भीगु नेपालया विश्वविद्यालय नं थःगु हे पहःगु नेपाली कला व संस्कृति जागु आदर्श नमूना ज्वीमाः । नामं हे विश्वविद्यालय जूगुलि थुकी छुं किसिमया भेदभाव ला दय हे मज्यू । देशया समस्त जनतायात नं समान रूपं उन्नतिया मार्गे न्हाके यंकेगु शिक्षाया मूल उद्देश्य खः देशया विभिन्न भाषा भाषी जनतायागु फुक भाषायात नं कःघाना वैज्ञानिक रूपं शिक्षाया रथ न्हाके यंके माः । ख्वे मसःमह मचां मांया दुरु त्वने मखं धयार्थे गबलें ज्वी मज्यू । देशवासी सकसिगु भाषायात उति खना व व भाय् ल्हाइपिनिगु लागी इमिगु भाषाया प्रकृतियात लोगु वैज्ञानिक ढंगं स्यने कनेयाय माः । अलेजक देशया समस्त जनतां नं अल्प समये हे शिक्षाया यथार्थ ज्ञान प्राप्त याय् फइ । ब्बनेगु केबल ब्बनेगु लागी हे जक मजुसे थःगु संस्कृतियारक्षा याना आदर्श जीवन हनेत समर्थ ज्वीगु शिक्षा बीमाः ।

विश्वविद्यालये विभिन्न भाषाय् विभिन्न विषय अध्ययन याय् दैगु ला जु हे जुल नाप नापं उकी बौद्ध पाली बाङ्मय व बौद्ध संस्कृत साहित्यया विषय दुध्याकेगु नं लोमंके मज्यू । छाय धासा शान्ति नायक भगवान बुद्धया जन्म भूमि नेपाले गुकियात संसारं बौद्ध देश धका माने याना च्वन, बौद्ध साहित्य ब्बंकेगु नितान्त आवश्यक जु ।

बौद्ध साहित्य अजागु साहित्य खः गुक्रियात लिकया छवत धासा नेपालया साहित्य संस्कृति जक मखु एसियाया संस्कृति हे बापाच्या जू वनी ।

थौकन्हेया थव २० नीगूगु शताब्दी नं भीगु देशया स्वब्बे छव्व जनतां शिक्षाया महत्व गुलि थ्वीमागु खः उलि बांलाक मथूनि । मचातयत आखः ब्वंकेगु समय जक सिंति छ्वेगु धका मती तथा थः काय्म्याय्पिन्त आखः ब्वंकेगु मन मदुपिं मां-बौपिं नं यक्कं दनि । उकिं शिक्षा प्रसारया नाप नापं मचातयत शिक्षा बीमाः धयागु प्रचार नं गाक्कं यायमागु दु ।

भी नेपालया जनताया आर्थिक स्थिति च्वमन्ह्या गुलि उच्च शिक्षा प्राप्त याय्गु उत्कट अभिलाषा दया नं परिस्थितिं

(१८२ पेजया ल्यं)

कुमारं गनं पला कपला हे न्हाकिगु मखु । थौं काय् थें मोहनमायायागु आग्रह वया न्हाय्पं कुंचां हे दुहाँ वंगु मखु । शायद वयात व हे “काय बिना नं स्वर्गयागु लुखा चाइ मखु” धयागु महाज्ञानं त्वपुया तल ला मस्यु वयागु मने व हे योसिंदो भागिया वनेगु विचार बाहेक मेगु छुं लूगु मखु । योसिंदो भागि याय्गु व थुक्रिया महिमा छत्वाचा कना पञ्चकुमारं मोहनमायायात खँ न्यंकल । काय्मचा दइ धयागु आशां ला वा पञ्चकुमारयागु मनोवेगयात रोक्य याय् मफइगु खना भय व आशा मिश्रित मुद्रां ख्वा ख्युंक तथा सन्दू चाय्का कोकिताया लं, जनी व सकली ढाकाया तुपुलि पिकया बिल ।

पञ्चकुमारं इथाय् चागु सलं धाल—लं आम मखु, छं थानागु मलेगो लूगु पुन्तूयागु पिका, जनी व हे जुल, अले तुपुलि, तकुवा तुपुलि ।

मोहनमायां धाधागु पिकया बिल ।

पञ्चकुमार स्वर्गया लुखा चाय्केगु उम्मेद याना ग्वा ग्वा नया चुरस साला छ्मह योद्धा थें सुरे जुया योसिं ख्योपाखे स्वया वन । मोहनमायां शून्य हृदयं भातयात खने दतले स्वया च्वन ।

‘हःसे-हाइसे’ धाधां पञ्चकुमार योसिं ख्यले मुना च्वंपिं अपार जन समूहया दथ्वी लं चीकु चीकु भद्रकालीपाखे स्वया

मबिया अध्ययन तोता च्वंपिं मेभावी युवक युवतीत यक्कं दु । देशे सर्वतोमुखी उन्नति याय्त थथे इच्छा दयानं ब्वने मखना च्वंपिं नेपालया काय् म्याय्पिन्त नं फळिं फक्क प्रोत्साहन सह-योग व सुविधा बिया विद्याध्ययने नियोग याय्माः । विश्व-विद्यालय देशया क्ख थें क्ख च्वन्ह्यापिं राजनीतिज्ञ, वैज्ञानिक, कवि, दार्शनिक, डाक्टर, कलाकार, न्यायाधीश, इञ्जीनियर आदि सपूत उत्पादन याय्गु ज्यासः खः, ज्यासः गुलि बांलात भिन उकिं उत्पादित जूपिं स्नातक नं उलि हे परिमाणे देशया क्ख-क्ख रत्न जुया पिहाँ वइ । उकिं सकल नेपालीं भीगु थव विश्वविद्यालय पाखें थव हे आशा काइ ।

वन । दथुयागु बल्लःखिपः ज्वना पासापिनि सरह ‘हाहा’ यायां योसिं थनेगु स्वत । बुलुहँ बुलुहँ योसिं दँदं वल । योसिं थनेत न्हापा न्हापा थें थाकु नं मजू । वायं थहाँ मवो-तले जक भचा थाकु थें च्वं, लिपा ला सुरर दना वल । स्वो-वोपिं सकस्यां मिखा उखे हे लाना च्वन । स्वस्वं स्वस्वं योसिं लिता वना गढय् छत्थु जक हाय् साथ ‘क्यार’ सः वल । सिं-धूया फागू न्यंक ब्वल योसिंदो निकू दला ल्युने चातुवा वन । बँय् ज्वी साथ हानं स्वकू नं दल खनी । अपार जन-समूह ‘काका छु विपतर जूगु थव, धाधां चिच्चाभिच्चा दन । सकस्यां नुगः धुकधुक सन । आकस्मिक घटनाया खँ सुनां स्यू व योसिं भ्वाब्बोगु जुइ धका ? स्वो वोपिं मनूत सकलें घटना-स्थले हां भुं थें भुं वन । योसिं दवं त्हाना प्यम्ह मनू तसकं घापा जूपिं खने दत, निम्ह सीगु व म्वाइगुया दथ्वी लाना च्वंपिं । अले छम्ह न्हेपु हे चुंचुंदक थलायसं सिना च्वंगु-पुन्तूया लंया दोने इस्कोट फिना तःम्ह छम्ह ल्याय्म्ह मनू । हूलं सः ताय् दत—‘अय् पञ्चचा थें च्वं !’ खः व पञ्चकुमार हे—सन्तानया लागी योसिंदो भागिया वंम्ह ।

छँ मोहनमाया पञ्चकुमारं योसिंदो भागियाय् फुला मफुला थें वल कि न्यने धका मने खँ वाय्का वयात पिया च्वन ।

सफूया खँ

ज्ञानमाला (तृतीय भाग) —सम्पादकपिं

स्थविर धम्मालोक व स्थविर अमृतानंद, प्रकाशक धर्मोदय सभा, जुद्ध सडक, कान्तिपुर, मू १।

थव व हे नेपाल व्यापक प्रचार जुयाः राणा सरकारया द्वेषपात्र जूगु 'ज्ञानमाला भजन' या खंगूगु भाग खः । गुगु 'ज्ञानमाला' व 'धर्मोदय'या पाठक पाठिकापिन्त न्हूगु मखु । अथे नं थव सफूया विशेषता थव जू वल कि थव सफूली मुंवोगु बौद्ध धर्म व शीलाचरण सम्बन्धी कविता भीगु नेपाल भाषाया पद्य साहित्य थासा आखले पिहाँ वसैनिसें गुगु रूपं प्रगति जुया वल उकिया संक्षिप्त क्रमिक इतिहास कंगु । उकिं सुया भी नेपाल-साहित्यया पद्य विषये गतिविधि सीकेगु इच्छा दु वं थव सफू क्खू स्वया दिल धाःसा अवश्य लय ताया दी ।

बुद्ध भक्ति शतकम्—अनुवादक स्थविर

अनिरुद्ध, प्रकाशक धर्मोदय सभा, जुद्ध सडक, कान्तिपुर नेपाल ।

थव सफू महापण्डित रामचन्द्र भारतीयागु संस्कृत बौद्ध

साहित्ये कृगः रत्न थें जुया च्वंगु १०८ पु श्लोक दुगु 'बुद्ध भक्ति शतकम्' या अनुवाद खः । गुकी शब्दार्थ व भावा-नुवाद नं तया तःगु दु । संस्कृत मसया नं संस्कृत साहित्यया भक्ति रसाखादन यायगु इच्छा दुपिं भक्त जनपिन्त थव सफूलिं अवश्य तृप्त याना बी ।

राष्ट्रपाल (नाटक)—नाटककार सुदर्शन

श्रामणेरे, प्रकाशक धर्मोदय सभा, जुद्धसडक, कान्तिपुर नेपाल ।

गुकी बौद्ध साहित्ये कृगः नक्षत्र थें खनेदुम्ह 'राष्ट्रपाल' स्थविरया चरित्र सजीव चित्रण जूगु दु । गुह्यस्यां बुद्ध व धर्मप्रतियागु श्रद्धां यानाः मां-बौपिसं भिक्षु ज्वीगु अनुमति मव्यगुलिं न्हयन्हु तक अनसन यानाः भिक्षु जूगु नुगः हे काइया मिनिगु वर्णनया नाप नापं वया पतिव्रता मिसां भाःतं थःत मस्वःगु खँ थवीका नं थःत तोना वनिन धयागु सीका नं भाःतयात छुं हे प्रकारं खयाः हालाः पंगलः ज्वीत मस्वःगु नुगले मि छ्वेका नं समुद्र थें गम्भीर जुया च्वंगु धात्थेंगु पति भक्ति नं क्यना तःगु दु । गुगु नाटककारया सफलताया चिं खः । गुगुलिं भीगु भाषाय नाटकया अभिवृद्धि ज्वी ।

—::*::—::*::—

पिहाँ वल !

पिहाँ वल !!

नेपाल भाषाया नःलि कविता

Poems of Today in Nepal Bhasha

थव नेपाल भाषा परिषदं पिकाःगु नेपाल भाषाया नीछम्ह कविपिनि विविध भाव-रसं जागु नीच्यापु कविताया अपूर्व संग्रह खः । प्रत्येक कविया परिचय व कविताया अंग्रेजी अनुवाद नं दुगु थव सफूलिं विश्वयात नेपाल भाषा साहित्यया विकासया बारे संक्षिप्त परिचय याका बी । आर्ट पेपरे बांलागु छपाइ जुया पिहाँ वोगु थव नःलि कविता थःगु हे पहःगु सर्वप्रथम प्रकाशन खः धाय्गु अप्पो जुइ मखु ।

जूगु खँ

‘छपा-चित्र’ श्रेष्ठ सिरपा त्याकल

येँ वैशाख २३ गते । स्थानीय हनुमान ध्वाखाय् श्री सत्यमोहन जोशीया सभापतित्वे च्वसा वासाया च्यादँ बुदिँ समारोह जुल । थ्व समारोहे दच्छिया दुने पिहाँ वोगु नेपालभाषाया सफू मध्ये दकले बांलागु धका कोजीगु ‘छपा चित्र’ (बाखं पुचः) या लेखक श्रीपूर्ण ‘पथिक’ यात दातापाखें सिरपा बीगु ज्या जुल ।

नेपाल भाषा साहित्य सम्मेलन

येँ जेष्ठ १६ गते । शान्ति निकुञ्ज हाइ स्कूलया विद्यार्थीपाखें पा फया न्यायकुगु नेपाल भाषा हाइ स्कूल विद्यार्थी साहित्य सम्मेलन व सिरपा वितरण समारोह सफलतापूर्वक सम्पन्न जुल । आकिव्यात कन्या मन्दिर हाइ स्कूलया छात्रातसं साहित्य सम्मेलनया पा काल ।

न्हापां खुनु श्री सिद्धिचरण श्रेष्ठजु, कन्हे खुनु श्री केदारमान ‘व्यथित’ जु व कंस खुनु श्री सत्यमोहन जोशीजुया सभापतित्वे साहित्य सम्मेलन जुल । कविता, कहानी व निबन्धे प्रथम, द्वितीय, तृतीय जुया सिरपा कापिँ छात्र-छात्रापिनि नां थथे खः—

कविताय्—श्री द्रव्यरत्न, श्री त्रिरत्न, श्री शान्ति मल्ल ।

कहानी—श्री कृष्णमान, सुश्री मोतिशोभा, श्री यज्ञरत्न ।

निबन्धे—सुश्री सारदादेवी, सुश्री मैया बाबा, श्री कृष्णबहादुर ।

थुकिँ अतिरिक्त बांवांलागु रचनायात श्रोतावर्ग पाखें मेमेगु नं पुरस्कार प्रदान जूगु समाचार दु ।

त्रिभुवन विश्वविद्यालयया नी स्वन

येँ ज्येष्ठ २४ गते । थौं केपुली त्रिभुवन विश्व-विद्यालयया नी स्वन । न्हापां शिक्षा मन्त्रीया सभापतित्वे उद्घाटन समारोह जुल । मन्त्री परि-पदया अध्यक्ष सुवर्णशमशेरजुं ककीचां काना ज्या छुना दीवं त्रिभुवन विश्वविद्यालय श्रमदानया आह्वाने वोपिँ फिन्त्यादोलं मयाक शिक्षक, शिक्षार्थी व जनतां श्रमदान बिल ।

स्वयम्भूइ मोटरया लँ

समाचार थ्यंगु दु स्वयम्भू विकास मण्डलया आयोजनाय् स्वयम्भू च्वेतक मोटर यंकेगु लँ खुव तत्परता साथ दय्का च्वंगु दु । श्रद्धालु भक्त जनपिसं थ्व ज्याय् थःगु बलं चाछि श्रमदान बिया ज्या याकनं सिधय्केगुली ग्वाहालि बिया च्वंगु दु ।

महापण्डित राहुल सांकृत्यायन चीने

कलकत्ता १५ जून । महापण्डित राहुल सांकृत्यायन पूर्व निर्णयानुसार थौं भारतं चीने भाल अनं वेकः याकनं हे तिब्बते भाया दी । वेकःया यात्राया मुख्य उद्देश्य खः प्यदोलं मयाक भारतया प्राचीन ग्रन्थ चित्र व धातुमूर्ति अन्वेषण यागु । वेकलं थ्व नं धया दीगु दु कि भारतया प्राचीन ग्रन्थ चित्र मूर्तिया नापं नेपालयागु नं पुलां पुलांगु सफू, पौभा व धातुया मूर्ति लुया वइ धयागु आपालं सम्भावना दु ।